

# **КАЛИНА МАЛИНА СИМОВАТА ЧЕТА**

[chitanka.info](http://chitanka.info)

## СОФИЯНЧЕТАТА

Горещината във вагоните е нетърпима. Слънцето, слязло ниско на запад, грее право в прозорците, отдето не може да влезе хлад. Всеки прозорец е окичен с детски главички, струпани една над друга като грозд.

— Софиянчетата пристигат — казва усмихнато един железничар на друг.

— Къде ли ще летуват?

— Не знаеш ли? В околностите на Берковица.

Старите вагони се поклацат, изскърцват и спират. В миг стотина момченца с разкопчани ризки и блузки и момиченца със светли летни роклички изпълват перона на гарата.

— Чичо, близко ли е вече Берковица? — пита любопитно високо тънко девойче с дребно лице и черни като маслини очи.

Железничарят отговаря усмихнато:

— Близко е, чичовото, близко е.

— А тази гара коя е?

— Михайловград.

Девойчето шари с черните си очи по перона на гарата. Изведнъж то вижда струпани много деца на едно място.

— Какво ли има там, чичо? Продават нещо, а? — пита бърбривото девойче.

— Гевреци, гевреци.

— Гевреци! О!

И девойчето се спуща тичешком към геврекчията. Тънките му плитчици подскочат, а светлосинята му рокличка се надува като балонче.

Около геврекчията се натрупват все повече и повече деца.

— Чичо, на мене дай!

— Дай и на мене!

— Пет ми дай!

— И на мене за петдесет лева<sup>[1]</sup>.

Геврекчията едва се вижда. Сегиз-тогиз остриганата му глава се издига над децата, и то когато им връща пари. През останалото време той е наведен над стоката си и едва сварва да задоволи малките купувачи, които са го нападнали както скакалци нападат някоя нива. Кошницата бързо се изпразва. Децата, нанизали като гривни на ръцете си по няколко геврека, се разхождат на групи по перона и чуруликат весело. Колко са сладки тези гевреци! Малко суровички, тънички, бледнички, но вкусни! Какво са пред тях баничките с извара, курабиите и козунаците, що са приготвили майките с последното брашънце, спастрено за тоя ден!

Тъничкото стройно Марче поглежда жално празната кошница на геврекчията.

— Няма за мене!

Но в миг забелязва, че третокласникът<sup>[2]</sup> от училище „Асен Златаров“, който по целия път бе свирил на акордеон, носи два кръгли бели симида.

— Къде продават симиди? — пита Марчето, като разтваря нетърпеливо хубавите си очи и високо вдига тънките си вежди.

— Другарю, откъде ги купихте? — изчурулика едно синеоко момиче с червена панделка на русата коса.

То бе помислило, че големият ученик е един от ръководителите.

— От бюфета, фъстък, от бюфета. Тичайте, че малко останаха.

Марчето улови малката Теменужка за ръка — тя й стигаше до кръста — и заедно затичаха към бюфета.

Високият третокласник се спря и дълго гледа след тях.

— Какво бръмбазъче?! Навярно не ходи и на училище. Защо ли ги приемат такива фъстъци в лагера! Там животът не е за тях.

Той познаваше лагерния живот. Миналото лято бе прекарал в септемврийски лагер. И там имаше едно такова дете и момичетата все за ръка го водеха. А когато отиваха на излет, носеха го понякога две по две „на стол“.

Големият забрави скоро момиченцето с червената панделка. Вниманието му бе привлечено от едно слабичко, дребно момченце с изпъкнали безцветни очи и заострена руса глава. То бе обуло дълги до земята панталони с широки презрамки, кръстосани на гърба върху ризката. В дясната си ръка държеше фунийка, обърната с отвора към

устата му. Момчето изваждаше розовия си език и ближеше сладоледа. Бялото му личице сияеше.

— Сладък ли е, Малчо?

— Охо! Мляко и захар!

Очите на момченцето се свиха, белите прозрачни клепачи започнаха да трептят.

На два скока големият се намери пред продавача на сладолед и като проточи дългата си ръка над главите на децата, мигом получи пълна фунийка.

— Не е право, Симе, не е право! — запротестираха всички. — Ти дойде последен.

Но Симето ги погледна с острия си орлов поглед и децата се смълчаха. Онези, които бяха от неговото училище, добре знаеха какво значи този поглед. Другите не знаеха, но го почувстваха.

Щом софийските гладници опустошиха всичко — гевреци, симиди, сладолед и лимонада — почнаха да губят търпение. Кога най-после ще свърши тоя дълъг път! По-нетърпеливите отидоха чак до машината. Да разберат каква е работата.

— Карай, чичо машинист — изписка едно гърбавичко момченце, мъничко като онова, с което се бе разговарял Симето за сладоледа. То бе босичко и също тъй с дълги панталони, но избелели, вехти и закърпени с разноцветни кърпки.

— Хайде, другарю машинист! — обади се със силен глас Симето. — По мръкнало ли ще стигнем? А после навярно има и пешком да се опъва.

Симето раздвижи няколко пъти щъркеловите си крака и се намери пред последния вагон. Като стъпи на стъпалото, забеляза, че момченцето със закърпените панталони още не бе успяло да измине и половината път от машината до същия вагон, дето си бе седяло кротичко по целия път. Големият си спомни, че една суха, набръчкана женица бе изпратила момченцето, настанила му бе торбичката и като му даваше една сребърна двадесетолевка<sup>[3]</sup>, каза: „Те ти за марки! Скрый ги в джеба! Па писвай ми, чедо, да не те мислим!“. Тогава зелените очички на момченцето се бяха насълзили. Но, забравило своята скръб, то почна да наблюдава през едно ъгълче на прозореца картините, които се сменяха като на екран. Симето си спомни как блясваха детските очички, когато забележеше нещо интересно. Това

момченце изведнъж му стана симпатично. То му напомни неговото най-малко братче, също тъй гърбавичко и недохранено, защото бе расло през най-тежките за семейството години, когато баща му бе в затвора.

И Симето се спря на вагонните стъпала, изчака малкия, даде му път и се качи след него.

---

[1] Днешни пари около 50 ст. (към 1973 г.) ↑

[2] Седмокласник. ↑

[3] Около 20 ст. (към 1973 г.). ↑

## КАВГА ЗА НИЩО

Симето разбута децата, заели неговия прозорец и издаде едрата си снага навън. Нетърпението му бе тъй голямо, че му се щеше да слезе пак и да попита машиниста защо се бави още.

— Двайсет минути престой на една малка гара! — викаше сърдито Симето. — Да беше поне Мездра, а то...

— Как се казваше по-рано този град? Знае ли някой? — попита високият слаб ръководител, който раздаваше на децата книжки за прочит.

— Чакайте, чакайте — извика оживено едно белолико момченце с остро носле, извито като птичи клон. По целия път то държеше тефтерче и записваше със сериозността на учен всички гари. — На един цар му беше името.

Като чу думата „цар“, Симето блъсна с гръб момчетата, струпали се зад него да гледат през прозореца, обърна се и каза сърдито:

— Какво, какво, за кой цар говориш?

— Пита ни другарят как се е казвал Михайловград преди Девети септември — изчурулика Марчето.

— По-добре е да не му споменавате името на тоя цар — сопна се Симето.

— Аха, сетих се. Фердинанд беше, нали, другарю? — каза дълбокоучено малкият тънконос географ и наплюнчи моливчето си.

Но Симето изръмжа:

— Млък бе! Забрави това име! Мисли си само за генерал-полковник Христо Михайлов. Неговото име носи сега градът. Тук се е родил този голям български революционер, командир на артилерията в Септемврийското въстание през 1923 година и главен командващ на съпротивителните войски през 1943 година. Той посмъртно е произведен генерал-полковник. Разбра ли бе, писателче, дето плюнчиш час по час моливчето си?

Докато говореше Симето, едно по едно децата го наобиколиха. Младият ръководител остана сам пред вратата с купа книжки под ръка.

— Тия дни, момчета — продължи Симето, като се обърна към момчетата, без да иска и да знае, че във вагона има и момичета, — тия дни се разгледа в съда делото срещу убийците на генерал-полковник Христо Михайлов. Ходихме с татко. Полицаяте го ранили в Красна поляна, хванали го и като го сложили на една зарзаватчийска количка, откарали го в дирекцията на полицията. А там директорът и началникът на униформената полиция започнали да го разпитват — кой си, какъв си — а той отговорил: „Не ме питайте, все едно няма да кажа“. Но те знаели кой е той. Сигурни били, че няма нищо да издаде, затова гледали да се отърват от него. Заповядали на полицаите уж да го закарат в Червен кръст, а тайно казали на старшията да го убие по пътя в колата. Видях и убицеца, и гепчията, дето му гепил туристическите обувца. Мига като шушумига.

— Не гепил, а откраднал — поправи го ръководителят, който също се бе приближил да слуша.

Но Симето, напротив, гледаше да извърти тъй думите, че да повтори още няколко пъти тарикатската дума „гепил“. Младежът го погледна учудено, но нищо не каза. После Симето изведнъж започна пак сериозно да разказва за друг народен борец — Емил Марков — родом от Берковица.

— И той е произведен след смъртта си в чин генерал-майор заради заслугите си към българския народ. Виждате ли, момчета, в какъв героичен край отиваме на лагер! — завърши речта си Симето и като разбута пак момчетата, зае мястото си на прозореца. Скоро след това влакът потегли.

Малките пътници, радостни и възбудени, се разпръснаха из вагона. Мислеха си, че следната спирка е Берковица, но останаха излъгани. Едва когато се показаха ниви с полегнал, изкалян кукуруз, разбраха, че приближават вече крайната цел на пътешествието.

— Какви опустошения е причинило наводнението! — каза мъдро Симето. — Но все пак не сме толкова зле. Ще ядем май пражоли тая година, а, Сврако?

— Пражоли ли? — отвърна момчето, което нарекоха „сврака“. — Ти само за свинете мислиш. Ако храним свини, какво ще пращаме за войската на фронта?

Симето се разсмя.

— Ти какво бе, Сврако! За какъв фронт бълнуваш? Война ли искаш? Ние не щем война. И Съветският съюз не ще. А който иска... Не те мислех за толкова глупав и толкова войнолюбив, Сврако!

И Симето чукна с ръба на дясната си ръка русата глава на момчето, обрасла с щръкнала коса.

— Я се чупи отгук! — сопна се Свраката. — Ти да не знаеш повече от баща ми! Баща ми е подофицер. Той казва: „Войската трябва да се храни най-напред, а после народът“.

— Войската, да, но не както каза ти фронта.

— Не съм казал фронта.

— Бре лъжец такъв! Защо ментиш? Фронта рече.

— Не рекох. Войската рекох. Ти да не разбираш повече от мене военните работи!

— Разбира ти тебе главата, колкото свиня от кладенчова вода.

— Кой? Аз ли съм свиня? Аз ли?

— Не казах свиня, а като свиня.

— Лъжеш. Ти каза свиня.

— Не казах.

— Каза.

Свраката разбута децата от скамейката, рипна на нея, надвеси се над главата на Симето, като вдигна заканително ръка. Лицето му, изпъстрено със светлокафяви лунички, стана алено като божур. Сините мижави очи хвърляха искри.

— Какво? Ще се биеш ли? Добре. Започвай! Ти от мен не си ял още пердах.

Симето, изпъчил широките си гърди, гледаше смело с тъмните си очи своя противник.

— Набий го, Симе!

— Дай му ддд... а ррр... азбере ннн... а ттт... оя ккк... онъовичар!

— Докато бяхме за гевреци, от всички торби е крал хляб.

В очите на Симето засвяткаха искри. Изгледа той всички момчета, но най-гневен и унищожителен бе погледът му, отправен към пелтечещия Слави.

— Пелтек, да си имаме уважението! Кого наричаш ти конъовичар! А ти какъв си? Да не си царски син. Ако не живееш в Конъовица, то може би живееш в Банишора или Захарната фабрика,



или Разсадника, или Булина ливада... Какво ми се надуваш, пелтек с пелтек! Другите били коньовичари, а ти не си, а?

Гласът на Симето гърмеше по целия вагон. Той привлече вниманието и на високия ръководител, който дойде от другото купе.

— Какво има тук? Защо се карате? Отсега ли показвате как ще се държите в лагера? Аз ще си отбележа това.

— Ние не се караме — излъга Симето.

После, като се обърна към момчетата, които го бяха наобиколили, за да гледат боя между него и русокосия, добави тихо:

— Пред мен не минават такива. Да си имаме уважението.

Свраката се усмихна доволно. Той погледна с благодарен поглед Симето, задето наруга справедливо Пелтека и съвсем забрави, че се тъкмеше да се бие с него.

## АКО НЕ БЕШЕ МОЯТА БОХЧИЧКА

Триста септемврийчета изхвърлиха малките си куфарчета, раници и торбички на гара Берковица.

— Добре дошли, другарчета — поздрави ги висок къдрокос младеж в бяло спортно облекло. — Тук сте се събрали септемврийчета от три колонии. Разделете се сега! Първа колония — вляво! Втора да остане в средата, а третата — вдясно!

Децата шумно се разделиха на три групи.

— Най-напред ще тръгне за лагера си третата група. Камионът ще вдигне целия багаж, ще се покачат по-малките и по-слабичките, а по-големите — пеш. Разбрано ли е?

— Разбрано, другарю — отвърнаха десетина деца в хор, а останалите въртяха очи наляво и дясно, сякаш не можеха да се опомнят, сякаш се чудеха как са попаднали тук.

Между онези, които викнаха „разбрано“, бяха Симето и Свраката.

— Е, Сврака, какво ще кажеш? Да потегляме, а? Защо да се бавим още! Те докато натоварят, ние ще стигнем.

— И аз тъй мисля, Симе, да потеглим! Хайде да си предадем най-напред багажа!

Двете момчета, като си помагаха едно на друго, натовариха багажа си на камиона.

— А акордеона? — попита ръководителят, като редеше куфарите, чантите и торбите върху платформата.

— Него не си го давам! Ще си го нося.

— Както искаш.

— А по кой път да тръгнем, другарю? Къде точно се намира третият лагер?

— Все направо и направо — каза разсеяно и малко уморено младежът, като се питаше дали ще се събере всичкият този багаж заедно с децата в камиона. — Ще тръгнете, значи, все направо, ще

стигнете един мост, оттам се отделя пътечка вдясно, ще повървите по нея и ще видите лагера.

— Зная, зная — каза с увереност Симето, и младежът помисли: „Тоя навярно е бил и друг път по тия места“.

Товаренето на камиона продължи дълго. Напразно се бе безпокоил младежът. Платформата се оказа доста широка. Тя събра всичкия багаж и много деца заедно с ръководителите им. Прави или седнали върху багажа, те образуваха весела живописна група. Но Симето, съученикът му Иван Свраката и други две момчета, които Симето и Иван убедиха да тръгнат пеш, не можаха да видят натоварения камион, защото отдавна вече бяха излезли във от града и поели път към Балкана. Те крачеха бързо и бодро. Слънцето залязваше и вечерният балкански повей разведряваше лицата им. При все че Симето носеше кутията с акордеона, прилична на голяма пишеща машина, той бързаше напред и сам се бе провъзгласил за водач на групата. След него идеше Иван с малка бохчичка, нанизана на лявата му ръка. При всяка негова стъпка се чуваше странен звук, като че ли се удряха едно о друго разни металически предмети, и Симето неведнъж се обръщаше учудено и устремяваше орловия си поглед в лицето на своя съученик, с когото в училище почти не дружеше. Най-послед той не се стърпя и попита:

— Сврака, какво толкоз трака в торбата ти? Да не носиш жълтици, а?

— Нося зер.

Но като улови оня поглед, пред който мъчно можеше да устои човек, добави:

— Това ми са дребните парици бе, Симе — петолевки, десетолевки, разни пасти за зъби, четки...

— А защо не ги сложи в багажа? Парите можеш и в джеб.

— Не се сетих, Симе. Нищо. Не ми тежат.

Последни в групата вървяха Кольо и Русчо. Те бяха второкласници<sup>[1]</sup> от една и съща паралелка. Още от малки не се делиха. Все заедно отиваха на училище. Къщите им бяха близко една до друга, а училището — „Константин Величков“ — далече. Падаше им се да учат в „Марин Дринов“, но родителите им си бяха поговорили по този въпрос и решиха да изпратят децата си в по-централно училище, като

си мислеха, че там те ще получат по-добра наука и по-добре ще се възпитават.

Отначало Кольо и Русчо бяха почти един ръст и често си разменяха по погрешка зимните палта, ушити от еднакъв плат. Бащата на Русчо, журналист и голям веселяк, закачаше често децата, като им припяваше: „У дома има барабой, Кольо и Русчо на един бой“. Но когато момчетата постъпиха в прогимназията, Русчо започна да се изтегля на височина, а тази пролет израсна тънък като върлина. Баща му, видеше ли заедно двамата приятели, казваше: „Ето ги нашите Дон Кихот и Санчо Панчо“. Кольо, без да се сети, че прави грешка, се похвали пред съучениците си с прякора си Санчо Панчо. Той не беше чел книгата на Сервантес и не знаеше кой е този Санчо Панчо. Русчо, напротив, много четеше, знаеше кой е Дон Кихот, но си мълчеше. Бъбривостта на Кольо стана причина към края на годината и учениците да почнат да му викат Санчо Панчо. Така му думаша те и по целия път от София до Берковица. Когато преместиха двамата другари заедно с няколко техни съученици в последния вагон при септемврийчетата от училище „Асен Златаров“, защото в този вагон имаше повече място, Симето и Иван чуха тоя прякор. Особено допадна той на Симето, който също като Русчо знаеше от по-голямата си сестра историята на Сервантесовия Дон Кихот и неговия слуга Санчо Панса, Кольо — нисък, набит, с широки рамене, с кръгло лице, с големи изпъкнали очи — наистина приличаше на Санчо, както го бе виждал Симето на рисунка в голямата книга. Това момче му харесваше и той го покани да вървят пеш до лагера. Кольо от своя страна пък покани Русчо. И двамата си бяха оставили багажа и размахваха ръце, като разговаряха. Всъщност говореше само Русчо, който обичаше да разказва онова, което е прочел. Кольо нямаше навик да чете, но затова пък беше голям техник. Нито една работа не плашеше неговите яки ръце; особено му допадаше дърводелството. Отдавна вече бе почнал да помага на баща си, дребен чиновник в общината и любител дърводелец.

Като се отдалечиха доста от града, Симето започна да се обръща с безпокойство. Защо ли се бави още камионът? Какво ли е станало? Той не искаше да сподели опасенията си със своите другари, но като разсъждаваше, отговаряше си сам. Или е станало някакво нещастие, или е минал по други улици на градчето, като е излязъл на същия път,

но нейде по-далеч, изпреварил ги е. Напразно се взираше Симето в шосето и диреше следи от гумите на камиона. Вече бе почнал сериозно да се безпокои, когато забеляза, че иде човек, подкарал магаре с дървца. Симето избърза напред, пресрещна дърваря и попита:

— Чичо, далече ли е лагерът?

— Какъв лагер?

Децата се спогледаха със скрита усмивка. Как може да не знае тоя чичко лагера! Симето обясни:

— Ние те питаме къде ще бъдат настанени софийските септемврийчета, дето са дошли да летуват в Берковица.

— Аха, за колониите ли? Тук към Ашиклар ги има много. Минали сте покрай една, но там са настанени от Берковско. И моят Гошко е там. Първният ми, дето го изпушихме по метежо, коджа ергенин щеше да е сеги. Кога те лиса залиса, стане белята. Брат ми го разстреляха тогива...

Но Симето прекъсна разбъбрилия се дървар.

— Така, така, чичо, това добре...

— Какво добре бе! Избиха тогава народецо ни, а ти думаш „добре“.

— Не бе, чичо, ама ние сме се объркали, та те питаме за пътя да ни оправииш.

— Ти, Сврака, мълчи, аз ще му задавам въпроси — каза заповеднически Симо. — Чичко, не си ли видял камион с деца? — обърна се той към дърваря.

— Видох, видох я камионо. Он оточка мина, е-е по долнио път. Видох го я от баирчето.

— Ама насам ли идеше?

— Не, насам бе, он, лайсе, отиде нагоре към Савовата вила.

— А защо е отишъл натам? Нали лагерът е насам, по този път.

— Защо е отишъл по другийо път, не знам, он си знае, лайсе...

И дърварят шибна магарето, като се провикна: „Те, хо!“. И гласът му прокълтя далече.

Момчетата решиха да повървят още малко, с надежда да срещнат другиго и по-добре да го разпитат. Както вървяха, изведнъж Иван писна:

— Олеле, отиде ми бохчата! Бохчичката си загубих. Оставих я на онова място, дето срещнахме дърваря. Ще се върна, вие ме почакайте

тук!

И той се спусна с всичка сила към града. Момчетата седнаха да го почакаат. Скоро се чу пронизително изсвирване с пръст.

— Това е Свраката, познавам му свирката — каза Симето. — Но защо ли свири?

— Да се връщаме — рече Кольо. — Може да е намерил другия път.

— Кръгом марш! — изкомандва Симето изправилите се вече свои другари.



Те не можаха да тичат като Иван. Пречеше им акордеонът. Но все пак преминаха доста от обратния път, когато срещнаха

септемврийчетата от първия лагер. Едва сега разбраха, че са тръгнали не към третия, а към първия лагер.

— Като стигнете Савовата вила, дето е настанен вторият лагер, там ще ви посочат накъде да тръгнете за третия — каза им една девойка, навярно ръководителка.

Момчетата скоро настигнаха Иван, който чул стъпките им, се обърна и размаха срещу тях намерената си торбичка.

— Ако не беше моята бохчичка, досега да бяхме вече до първия лагер и оттам да се връщаме назад — рече с гордост той.

— Няма друг лагер, освен нашия — поправи го Симето. — Това, дето му викат първи лагер, то си е една нищо и никаква колония. А лагер, то е нещо съвсем друго! Много палатки на поляна, цяло едно селище!... Ще видите! Чудо е лагерът!...

---

[1] Шестокласник. ↑



## ТАКА ЛИ БЕЗСЛАВНО ЩЕ ЗАГИНА

До втория лагер четирите септемврийчета стигнаха по мрачевина, като се качиха на една каруца, пълна с малки деца. Настанени до своя учител, те весело пееха.

Първи скочиха от каручката момчетата. Учителят подаде акордеона на Симето и се залови да сваля едно по едно децата. Симето се осведоми отново за пътя към третия лагер. Пак му повториха: „Ще минете моста. Вдясно е пътеката за лагера“.

Ноцта бе тъмна. Бледите звездици не можеха да осветят пътя. Все по-дълбоко навлизаше той в снагата на планината. От двете му страни се чернееха дърветата. Нищо друго не се виждаше. Само светулки трептяха и примигваха като малки фенерчета, залюлени от вятър.

Отначало момчетата си приказваха, закачаха се, но после умората и страхът им надвиха. И те тръгнаха мълчаливо. След дълъг път стигнаха някакъв мост.

— Най-последно! — въздъхна Симето и сложи акордеона на земята. — Да си починем малко. Сигурно лагерът е на няколко крачки от този мост. Много далеч са го забутали, брей! Душата ми изскочи от този акордеон.

— Ето и пътеката отдясно — прошепна Русчо. Той се плашеше дори от гласа си.

— Хайде, момчета, след мен! Ще спим тая нощ като къпани — каза Симето и пак тръгна напред по страничната пътека.

Скоро септемврийчетата усетиха, че краката им затъват във вода.

— Това не е път, а река. Може ли по река да се отива до лагер?

— Как ще носят хляба?

— Това не е река, момчета, това е път, залян от реката. Нали имаше преди десетина дни наводнение по тия места! — каза Симето, както винаги твърдо убеден. — Още малко, момчета!

Но колкото и да вдъхваше сили у другарите си, те едва се изкачваха по стръмния път, като не търсеха вече камъни във водата,

дето да стъпят, а газеха направо.

Пътят ставаше все по-тесен и по-стръмен. Русчо и Кольо изостанаха назад. Симето се спря да ги почака.

— Другари — каза той с плътен и задушевен глас, както не беше говорил никога досега, като употребяваше за пръв път тая хубава дума „другари“, — спомнете си за живота на партизаните! Така и те са се движили в тъмнина и мрак по реки и стръмнини. Но не са се плашили от нищо. Вървели са един след друг в партизанска колона. Нека тръгнем и ние като тях! Кой от нас ще бъде последен?

Момчетата млъкнаха.

— Аз ще кажа кой. Най-назад ще върви Санчо.

Кольо се подчини.

Септемврийчетата тръгнаха по стръмния път един след друг. Симето вървеше, забил глава в земята, без да вижда пътя. Къде всъщност отиват те в тая тъмна нощ! Може и див звяр да ги срещне, а той с празни ръце! Ако имаха поне револвер!

Симето се мъчеше да се ориентира по звездите, които едва-едва блещукаха. Ясно беше, че вървят все на запад към югославската граница. А там има постове. Ами ако открият огън срещу тях? Може да ги сметнат за контрабандисти. Кутията на акордеона прилича на куфар, пълен със злато и скъпоценности! А кой при днешната власт напуска родината си? Фашистите. Те бягат от България. Те не се връщат. Постът ще сметне четирите момчета за възрастни. Нали всички са високи, освен Кольо! Ще ги сметне за народни врагове, които са се укривали досега, а сега бягат през границата. И без да разбере каква е работата, граничарят ще ги застреля като псета. Нощем никой няма право да се движи край границата. Пазят я. Не току-тъй искат открити листове за Берковица. Пограничен град? Нима тук ще свърши Симето живота си! При тая мисъл сърцето му затупа силно. Така ли безславно ще загине, без да се е включил още в някоя младежка бригада, без да е работил на новите пътища и язовири! Вместо да стане инженер или архитект, за което си мечтаеше, вместо да покаже, че е достоен син на политзатворник, че заслужава да носи името на своя дядо, един от героите при овладяването на Берковица през въстанието на 1923; вместо да се гордее, че е братовчед на партизанката Зорка от отряда „Христо Михайлов“ и че баща му е роден в този героичен край; вместо да гледа с открити очи майката на

разстреляния от фашистите Валентин Андреев, тази майка, която всички наричат „Другарката председателка на дружеството на многодетните майки“; вместо всичко това, да завърши тъй глупаво своя кратък живот, и то само поради несъобразителност! Наедно с него ще бъдат застреляни и тримата му другари, които поведе да тръгнат пеш. Кому бе потребен тоя бабайтлък? Да кажат другарите: „Вижте ги, тези пешком дойдоха до лагера!“. И защо тръгнаха, без да вземат разрешение от своите ръководители, които ги съпровождаха по влака? Веднъж объркали пътя, защо не се обърнаха към ръководителите на втория лагер, а попитаха случаен младеж, чиято задача е била навярно само да посрещне и настани септемврийчетата?

Обзет от тези нерадостни мисли, дълбоко съзнаващ грешката си, Симето продължаваше с последни сили да води другарчетата си нагоре по стръмния планински път. Все по-ясно до ушите на момчетата достигаше еднообразен шум на падаща вода. Водопадите! И Симето изведнъж си спомни думите на една от ръководителките, която им каза във влака: „А да знаете, другарчета, какви красиви места има край Берковица! Някой ден ще си вземем храна и ще идем до «Хайдушките водопади». Те са на десетина километра от града“.

„Хайдушките водопади“ бяха най-яркото потвърждение, че този път момчетата се бяха твърде много отдалечили от лагера и се бяха заблудили в Балкана.

## В СЪРЦЕТО НА БАЛКАНА

Момчетата се спряха, събраха се накуп и занемели от учудване гледаха водата, която падаше дълбоко и се разбиваше на пяна. Гората на това място бе рядка, виждаше се голям къс небе със звезди, а наоколо бе ясно като че ли луна грееше. Около водопада хвъркаха светулки като трептящи фенерчета над тъмното море — гората. Появяваше хлад и момчетата се сгушиха едно до друго.

Каква енергия се крие в този водопад! Той напомни на Симето дъскорезниците в родното село на майка му — Заножене. Те са още първобитни триони сега, но какво ли ще стане след десетина години! Хиляди младежи и това лято, както миналото, когато прокарваха „Прохода на републиката“, работят неуморно по цялата страна, строят своята родина. И сестра му е с тях. Може би в тая нощ тя също почива близо до някой водопад.

Като помисли за сестра си, Симето почувства срам, че се е поддал на минутна слабост. Героизмът на Маргарита и на хилядите български младежи и девойки върна силите му. А и чудната гледка, блясъкът на тая вода, която се движеше като разтопено сребро в тъмнината, лъхът, идещ от нейната пяна и от пръските й, ободриха момчето. То премести акордеона в другата ръка и като издигна глас, за да заглуши шума на водопада, извика:

— Другари, ние трябва да обсъдим нашето положение. Ясно е, че сме се заблудили. Не знам дали забелязахте, че в нашата група има и съвсем малки дечица?

— Да, видях аз двама-трима малчугана с дълги до земята панталони — извика Иван, за да го чуят.

— А имаше едно момиченце три педи високо — помъчи се да надвика водопада с ясният си глас и Русчо. — Но какво общо има това с нашето сегашно положение?

— Какво ли? Та вие не се ли запитвате как ще вървят тези деца такъв дълъг път! Повечето по вода сме газили. Освен това всички

мъкнеха багаж. Оставихме дори и нашия на тях. Помислете си само, другари! Колко ли е часът?

Децата се разговаряха все тъй високо, приближили глави една до друга, за да се чуят по-добре.

— Ако се съди по звездите — започна многозначително Русчо, като погледна нагоре, — може да се каже, че сме пътували цели три часа.

— Ти, значи, си нашият звездоброец — каза закачливо Симето. — Да чуем сега думата на другаря взводен уредник! — обърна се той към Иван, като го удари по рамото.

— Аз не съм взводен уредник, Симе. И баща ми даже не е взводен уредник, а подофицер.

— Все едно. Ти нали си по военните работи? Кажи ни сега — една рота пехотинци колко километра изминава на час?

— Зависи... Зависи от това как вървят.

— Средно, средно.

— Средно пет-шест километра на час. Тъй ми е казвал татко.

— Три часа по шест километра...

— Осемнайсет! — извикаха едновременно Иван, Кольо и Русчо.

— Виждате ли сега, другари? Възможно ли е да построят лагер толкова далеч от града? И то лагер за малки чавдарчета и септемврийчета?

— Не! — извикаха всички.

— Тогава заключението е...

Но Симето не довърши речта си. Млъкна и се послуша. Всички наостриха уши. Наблизо се чу кучешки лай.

— Вълк! — каза задъхано Русчо.

— Я се чупи оттук! Вълк било! Какъв ти вълк! Това е овчарско куче — каза с грубия си глас Кольо.

Той през целия път си мълчеше, но когато Русчо нарече кучето вълк, не можа да се стърпи и се обади сърдито.

— Куче е, другари, не бойте се! Това показва, че сме се отдалечили от лагера и се намираме до някоя мандра или дъскорезница.

Симето искаше да каже „до поста“, но се въздържа, за да не уплаши другарите си. Изобщо, откакто се бе провъзгласил за водач на

групата, той се държеше внимателно и говореше с отбрани думи като интелигентен младеж.

— Сигурно до водопадите има някоя дъскорезница. В този край ги наричат „триони“. Ние с мама през време на бомбардировките се бяхме евакуирали при роднини в Заножене, Берковско. Там имаше един такъв трион. Сигурно ги има и тук. Вижте колко гори наоколо! Дъските се бичат тук на място и после се свличат долу в полето. Я чуйте! Пак лае кучето...

Този път много ясно се чу кучешкият лай. Като затихна, Симето добави:

— Ето що, другари. Ние ще се отдалечим от водопада, та да можем по-добре да разберем от коя страна иде тоя лай. Съгласни ли сте?

— Да — извикаха момчетата, зарадвани, че ще се връщат.

— Наредете се тогава по един в колона!

Когато момчетата се отдалечиха доста от водопада, като се върнаха по същия път, по който бяха дошли, започнаха леко да стъпват на пръсти и да се ослушват. Но кучешкият лай не се повтори вече.

Слезли на главния път при моста, те решиха да се разделят на две групи. Едните ще останат на кръстопътя, дето имаше повече простор и светлина и се виждаше по-голяма част от звездното небе, а другите ще минат напред, ще се покачат на някое високо дърво и ще наблюдават няма ли да се покаже светлинка отнейде.

Дон Кихот пожела този път да се отдели от своя Санчо. Тънкото нежно момче се чувстваше по-добре защитено до Симето. Неговата ръка — бяла, тясна и с дълги пръсти, ръка на момче, чийто пралядо още в турско време бил търговец на медни съдове, а след Руско-турската война — докладчик в Сметната палата — търсеше широката силна ръка на работническия син.

Двете момчета се готвеха вече да тръгнат, когато Симето забеляза, че Иван се бе настанил върху акордеона му. Той забрави, че е командир на групата, че трябва да говори както подобава на всеки командир, умно, тежко, а се скара по тарикатски:

— Хей, Сврака, какво бацаш там? Чупи се веднага от акордеона! Да си имаме уважението.

Симето обичаше своя акордеон. Той му бе скъп не само защото бе научил да свири на него няколко руски песни и български

партизански маршове, но защото си го бе купил със свои пари. Първото лято след 9 септември той работи по постройките, второто лято баща му намери, че е твърде израсъл и изтънял и не му позволи да работи, а го изпрати на лагер. Това лято училищният лекар пак го отдели за почивка. Тъй че ако случайно се повредеше инструментът, нямаше вече възможност да си купи друг. А и не тъй лесно се намираха акордеони за продан. Освен това — какво щяха да кажат другарите и другарките от настоятелството на кварталното читалище, на Женското дружество, на Бойците против фашизма, на Помощната организация? Ще кажат: „Симето не иска да свири на техните забави“. На неговия акордеон най-много разчиташе и майка му, председателка на кварталното Дружество на многодетните майки. Решат ли от района да дадат забава, ще сложат първо да говори другарката Андреева, майка на партизанина Валентин — те са приятелки с майка му — а после другарките от просветния комитет ще кажат: „Другарко Манолова, може ли твоят син да открие нашата литературно-музикална забава?“. И Симето чувстваше, че акордеонът не принадлежи само на него, а е собственост на целия квартал.

Иван скочи и Симето взе кутията, та я сложи настрана от пътя, зад един голям камък, който се белееше в тъмното. После, вече спокоен за своя инструмент, улови Русчо за ръка и го повлече надолу. Момчетата дълго търсиха високо дърво, на което да се покачат. Когато Симето си избра един стар бук и започна да се катери по гладкото му стъбло, нестигнал още до клоните, извика:

— Русчо, виждам една светлинка. Ту блесне, ту угасне. Какво може да е?

И той започна още по-енергично да се катери нагоре.

— Иде, иде насам. Русчо, това е фенер, да знаеш! — извика радостно от височината на дървото Симето. — Спасени сме, Русчо!

## СТРОГИЧЪК Е МАЙ НАЧАЛНИКЪТ

Когато фенерът се приближи до мястото, дето беше се събрала пак цялата дружина, момчетата видяха, че пред тях застана като видение в бели дрехи висока мъжка фигура. Тя държеше в едната си ръка фенер, а в другата — синджира на голямо куче. Момчетата не можеха да видят добре лицето на нощното видение, защото фенерът ги заслепяваше, но чуха силен младежки глас, в който трептяха бодри и жизнерадостни нотки:

— Ей, загубените момчета, хайде по-скоро да се връщаме и да успокоим началника на лагера! Ах, вие непослушници! Че биваше ли да се отлъчвате така, без да се обадите? Трябва доста да сте се изплашили, а? Друг път няма и да помислите за такива нощни разходки. Знаете ли, че вече минава единайсет часа?

Момчетата тръгнаха виновно след младежа, който осветяваше пътя с фенера. Едва сега Симето разбра грешката си. От прибързаност и от невнимание той бе преминал дървения широк мост без перила и вместо да вземе пътя вдясно от него, стигнал бе до друг широк мост, отдето се отделяше също тъй надясно пътечка, която водеше към „Хайдушките водопади“.





Като се върнаха няколко километра назад и тръгнаха по страничния път, момчетата скоро забелязаха ярка светлина. Младежът с кучето каза:

— Ето го и лагерът. Огънят пред кухнята се е разгорял.

— Колко близко било, а ние... Но, другарю, все тъй ли ще е тъмно? Само един огън и никаква светлина — тревожеше се Русчо. — Как ще четем? Как ще пишем писма? Един приятел ми поръча да му пиша дълго, дълго писмо, цял доклад. „Ако е кратко писмото ти, каза, няма и да го чета, направо ще го хвърля в печката.“

— Денят ти не е в торба — закачи го Симето. — Ти нощем романи ли ще четеш като Дон Кихот?

— Ти си Дон Кихот — сопна се Русчо.

— Който е другар на Санчо Панчо, той е Дон Кихот — продължи да го дразни Симето, забравил вече скитането из Балкана.

Но Русчо не падаше по-долу. Беше ядосан на Симето не само защото го бе подвел да се лута през нощта и да се умори толкова, а и защото го наричаше с омразния му прякор. Затова той обмисли думите си и като изскочи малко напред, за да чуе младежът с фенера, каза язвително:

— Ти си Дон Кихот, Симе, защото ни накара да гоним оня, дето духа, да се сражаваме с разни вятърни мелници.

Това засегна Симо, но той не отговори. Само си въздъхна едва чуто.

Младежът бе забравил да предупреди дружината да не се движи близо до палатките, които се очертаваха в тъмнината. А момчетата горяха от любопитство да пипнат с ръка тези тъй дълго дирени жилища от опънати брезенти, да се вслушат отблизо във възбудения детски говор. Дори Симето, при все че знаеше устройството на палатките, бе забравил за въжетата, които обтягат от всички страни платницата и ги свързват със земята. Момчетата се спъваха в тези въжета, а Русчо пък се просна по корем на земята.

Напразно се надяваха нощните герои, че ще им дадат вечеря. Никой не ги запита гладни и жадни ли са, дали са уморени. Началникът на лагера ги погледна студено, освети бледите им лица, разгледа ги добре, като се мъчеше да ги запомни, и рече строго:

— Ще спите тая нощ в най-крайната палатка. Утре лагерният съвет ще разгледа вашето провинение.

И четиримата тръгнаха с наведени глави след фенера, който едвам осветяваше пътя до най-крайната палатка. Младежът с кучето бе

изчезнал; сега ги водеше един прегърбен старец, чийто кръпки върху тънката сива риза фенерът от време на време осветяваше.

— Дядка, май началникът... строгичък е, а? — започна да подпитва Иван. — Ех, и това се ядва, само хляб да дават колкото ми душа сака, а не да ми свирят червата като кеменче! Така ли е, дядка?

— Е па я не съм забележил, какъв ин ги е началнико — отвърна старецът бавно. — Право, не съм забележил за началнико... А кое си посака от трапезата лебец, даднаха му в допълнение, а и чорбица, лайсе, сипа в допълнение...

— А ти готвачът ли си, дядка? — запита хитро Иван, като потупа старец по рамото.

Той бързаше да се сприятели с готвача и да си осигури по тоя начин двойните порции.

— Я съм общ работник. Сека дръвца, клада огънчец... Па и за друго ме бива. Занаято ми е мекичарлък.

— Ъ-ъ-ъх! — възкликна Иван. — Виждаш ли, че познах! Ще правиш ли и тук мекици, а? Ако правиш, викай ме да ти помагам. Аз знам да ги пържа.

— А я и други занаяти мога. Не гледайте, че съм изпаднал сеги. По метежо сам Георги Димитров, а, лайсе, и Коларов беше, ме питуваха: „Чичо, кой път да фанем за Сърбия?“.

— Право ли думаш, дядко? Да не си го сънувал това? — намеси се и Симето.

— Нема да те лъжем. Питуваха ме човеците, а я им казувам: „Те оточка съм слезъл по оня път край Здравенец, под Конярския кладенец“.

— Ех, дядка, дядка, ако е вярно това, дето го бърбориш, ще станем приятели с тебе. Аз такива старчета, дето са помагали на нашите народни водачи, много си ги обичам. Знаеш ли да свириш на кавал?

Симето бе прегърнал с дългата си дясна ръка стареца, а с лявата едва мъкнеше от умора акордеона.

— Е па знам, оти да не знам. Това гората сама те ока да свириш.

— А това, дето го нося, знаеш ли какво е?

— Отдека да знам.

— Бомба, дядо — обади се Иван.

— Млък бе, Сврака — сгълча го Симето. — Какво плашиш човечеца! Като е баща ти взводен уредник, та...

— Не е взводен уредник — отвърна сърдито Иван.

Кольо и Русчо вървяха последни. Те едвам пристъпяха. Бяха се уловили за ръце като малки деца. Пътят от трапезарията и кухнята до последната палатка им се стори много дълъг.

Когато влязоха вътре, първата работа на Симето бе да отвори акордеона, за да провери дали не се е повредил нещо. Старецът му светеше с фенера.

— Е па, оно била армоника, така си речи! Видвал съм я такиа. В Балканската война, лайсе, беше... Но заран ще си лафуваме, а сега спете!

Той им посвети, дорде се съблекат и мушнат под одеялата. Никой от момчетата не поиска да отвори куфарчето или торбичката си. Само погледнаха струпания в дъното на палатката свой багаж и им стана мило и топло. Коя ли грижлива ръка го е донесла тук и го бе прибрала вътре през време на тяхното скитане?

## ПЪРЖЕНОТО ПИЛЕ

Първ се събуди сутринта Иван. Той огледа палатката — продълговата и със стръмен покрив. Подпираха я два високи срещуположни колеца, четири по-ниски и още осем. Първите се свързваха помежду си с дълъг лост. Най-силно впечатление на Иван направи решетъчното прозорче, изрязано на срещуположната на входа стена. Над него бе спуснато отвън парче платнище, което пречеше на сутрешните лъчи да проникнат вътре.

В палатката имаше десет легла в две редици. Момчетата заемаха четири от дясната редица.

— Колко дълбоко спят! — каза си Иван и както местеше поглед от лицата на заспалите си другари към мястото, дето бе струпан багажът, забеляза отгоре над куфарчетата и торбичките красивата пътническа чанта на Русчо. Веднага усети, че коремът му се присви от глад.

— Какво ли носи за лапане този „свинк“<sup>[1]</sup>? Я да прислушам чантата му.

Иван отметна бавно и внимателно тежкото сиво одеяло, с черните линии по края, спусна крака от леглото и като усети студената трева, каза си: „Подът на нашия летен дворец е зелена поляна. И това е барско. Само гладът, гладът, дето ми стърже стомаха от снощи не е гот“.

Не беше мъчно за Иван да отвори чантата. В нея той видя три големи алуминиеви кутии, пешкир за лице, две носни кърпи, огледало, гребен, паста за зъби и за обувки и една съвсем нова четка за дрехи.

— Всичко му е подредила майка му на този „свинк“.

Иван отхлупи едната кутия. Там бяха наредени на две редици кръгли курабии — розови, попрегорели. Момчето хвърли в устата си една, схруска я бързо, очите му се свиха от удоволствие и от сините му гледци остана само тясна дълга ивица, светеща между русите му мигли. Посегна и взе втора. И нея глътна наведнъж. Лапна трета. И тя се стопи в устата му като сладолед. На Иван се стори, че никога през

живота си не е ял нещо по-сладко. А пък ония курабета, дето майка му приготвяше понякога почти без захар и масло, бяха такива твърди!

— Я го вижте вие тоя „свинк“ с какво се гои! Затова му е кожата бяла като на момиче — каза си Иван и заклати дългата си конска глава. — Но я да видим какво се крие в другата кутия!

С пълна уста, като дъвчеше последната курабийка, той отвори кутията. Замириса му на пържено. Грабна едно парченце, твърдичко, розовичко, със съблазнителна коричка, отхапа си от него и сладко млясна. „Я, пържено пиле било! Трябваше да почна от него и после да се подсладя с курабетата — ядосваше се Иван. — Е, нищо де, че и така може!“

Той почна да унищожава едно по едно крехките пилешки кълки и крилца. Потърси хляб в другата кутия. Там имаше бонбони. „Същите като нашите, дето ги купи майка с купоните! Увити в същите книжки!“ — рече си той и натъпка пазвата на ризата си с бонбони. Хляб подири в раницата на Симето, но там нямаше нищо за ядене. Когато затършува в бохчичката на Кольо, единият креват скръцна. Иван бързо се изправи, отдръпна се леко от багажа и се залепи на прозорчето, като повдигна крайчеца на спуснатото платнище и загледа навън. Постоя тъй около минута, после се обърна бавно. И трите момчета спяха дълбок утринен сън. Иван се приближи пак до бохчичката на Кольо, но този път, без да я развързва, провря ръка, отчупи голямо парче бял хляб, седна на леглото и почна да закусва. Като унищожи всички пилешки късчета, млясна, облиза се, захлупи кутията и я пхна пак в чантата. След това затвори чантата, мушна се под одеялото, зави се през глава и се престори на заспал. Не след дълго се разшаваха и другите.

— Спал съм като заклан, момчета, наспал съм се. Ама да знаете колко съм гладен!

Симето се протягаше и прозяваше.

— И аз съм се наспал — изписка с ясения си глас Русчо. — Но колкото за яденето не бери грижа! Имам за всички ви в чантата. Цяло пиле ми изпържи мама за по път. Купих си го за 60<sup>[2]</sup> лева от инкубатора, отгледах си го сам, па като се готвехме да тръгнем — мама за бани, аз насам — решихме да му теглим червеното герданче.

— Охо, добре сме тогава! А ти, Кольо, нямаш ли нещочко за лапане?

— Само хлебец. Кюфтетата, дето ми ги изпържи майка, ги изядох още във влака.

— Аз предпочитам пържено пиле пред кюфтетата. Но, момчета, не бива сами да закусваме. Ще почакаме и Иван. Снощното скитане из Балкана ни свързва завинаги. Всички бяхме уморени, наспахме се, всички сме гладни, ще се нахраним. Но да ви кажа ли? С Иван сме в един клас, та си го зная добре. Сега от всички нас той е най-гладният. Да го почакаме.

И Симето погледна загрижено сгушилия се под одеялото Иван. После внимателно заоглежда палатката и зашепна:

— В тая палатка има грешка. Първо билото ѝ е дървено и късо. Не се свързва с най-високите рейки. Един вятър да духне и ще се изкриви на една страна. И второ...

— А на кое викаш било? — прекъсна го любознателният Русчо.

— Един дълъг железен лост, който се прегъва в средата на две, но като го изопнат, свързва най-високите рейки ей там, в ъглите.

— А сигурен ли си, че рейки се казват тези колци? Аз, като си ида в София, ще потърся в речника. Татко си има най-различни речници.

— Търси, ако си нямаш работа, Русчо! Ама аз да си кажа правичката, не мога да трая повече. Куркат ми червата като жаби в блато. Какво ще го чакаме да се събуди! Ще си поделим храната по равно и ще му оставим неговия дял. Какво ще кажете, другари?

— Съгласни сме — извикаха зарадваните Кольо и Русчо, забравили, че Иван спи.

А Иван продължаваше да се преструва на заспал.

Кольо и Русчо нахлузиха панталоните си и на два скока се намериха пред багажа, грабнаха — единият чантата, другият торбичката — и започнаха да ровят в тях. Пръв забеляза кражбата Кольо.

— Кой е ял от моя хляб?

— А на мен всичко, всичко е унищожено. И пилето, и курабиите... Всичко... Какво ще ядем сега?

— Май че докато сме спали, мишка е тършувала из багажа. Ама мишка с два крака.

Като казваше тези думи, Симето не снемаше поглед от спящия Иван. Русчо забеляза това и поклати глава:

— Не, не е той. Не вярвам да е той. Докато бяхме в гората, кой знае кой е пренасял багажа ни и за награда си е похапнал.

— Ще видим тая работа. Ще уловим крадеца и ще го накараме не само да плати билета на Русчо, но и кокошката, която е снесла яйцето, за да се излюпи това пиле.

— Трай, коньо, за зелена трева! — помисли си Иван под одеялото. — Ще ме хване той на куковден. Билето отдавна се е смляло в стомаха ми.

Колко му се щеше на Иван да види как момчетата дъвчат само сух хлебец, но не смееше да подаде нос! Едва когато изсвири свирката и целият лагер се размърда, когато Симето отметна одеялото му, ръгна го с ръка и извика: „Ставай, сънливецо, тръбата свири ведрина!“, Иван се протегна блажено, разтърка очи и през прозявка каза престорено:

— За закуска ли свирят? Ох, как съм гладен! Нямате ли поне едно зальче?

---

[1] От английската дума суинг — младеж лентяй, който се облича по-особено и има дръзко държане. ↑

[2] Около 60 ст. ↑



## НИЕ ИЗЯДОХМЕ МЕЧКАТА

Като изскочиха вън от палатката, момчетата ахнаха от учудване. Пред погледа им се ширна свежозелена поляна, обкичена с гористи планински масиви. В средата на поляната цяло селце от еднакви по цвят и размери палатки, подобни на картонени къщички за кукли. Между тях се издигаше голямата жълта палатка, която двайсет въжета, по десет от двете страни, свързваха със земята.

— Също като стоножка.

— Каква ти стоножка! Цял крайцер, Русчо — забеляза Иван, който беше спец по военните работи.

— А на мен ми прилича на църква — обади се мълчаливият и свитичък Кольо. Той оглеждаше от всички страни палатката и броеше: — Един, два, три, четири...

— Какво броиш бе, Санчо?

— Кръстовете.

— Това не са кръстове, глупчо. Това са вентилатори — поправи го авторитетно Симето.

— А, ето в какво сме се спъвали нощес! Във въжетата.

— Русчо, ти май премери земята снощи!

Едно по едно започнаха да се появяват и други деца пред палатките. Едни разтваряха куфари и вадеха кърпи за лице — сапун, четки за зъби и обуца; други бяха почнали да дъвчат останалите от вчера курабийки и филии бях хляб; трети — по-нетърпеливите, пъплеха вече по височините на поляната, обгръщаха с поглед красивата гледка и не можеха да й се нарадват. Чуваха се звънки гласчета, най-разнообразни възклицания, обръщения, а тук-там вече се подемаха и песни. Голяма радост трепереше във всяко детско сърце.

— Какви зелени върхове!

— Елате да погледнете от баирчето! Колко сини са планините!

— Аз пък мислех досега, че планинските върхове са винаги остри.

— Виждате ли едно селце там? Къщичките са закрити от зеленина. Само покривите се червеняят.

— Оттука, оттука се вижда още едно. Вижте колко е хубаво!

— А оттук се вижда реката. Чуйте как шуми!

— Това е планинска река, затуй.

— Има да се къпем!

— Ще се къпеш ли? А знаеш ли колко студена е водата?!

— Я, и лешници имало! Дали са узрели?

— А орехи дали има?

— Няма.

— Тях, язък! Аз обичам орехи!

— Та само ти ли ги обичаш?

— А вие чухте ли, когато началникът каза да заведат загубените момчета в най-крайната палатка? — прекъсна възклицанията на децата бърборото Марче. — Ето ги и тях. Четирима били. Вижте как стоят на едно място пред палатката си. Наказали са ги.

— Не, ама ги е срам да се смесят с другите. Нали ще им се смеем!

— Хайде да отидем при тях!

И групата деца се спусна тичешком по стръмнината към последната палатка.

Четирите момчета поглеждаха смутено ръководителите и началника на лагера, които обикаляха палатките, за да видят как са се настанили децата. Децата пък се трупаха около момчетата и ги разглеждаха любопитно.

— Как не са ви изяли мечките? — попита важно гърбавичкото момченце с дългите закърпени панталонки. То се чувстваше вече като у дома си.

Симето го изгледа отвисоко, събра устни и рече: „Пфю“, в което имаше и пренебрежение, и гордост. Като дигна още по-високо гласа, устремил поглед в чистото синьо небе, добави:

— Мене ли ще ме изяде мечката бе, Чочко! Тя не ни изяде, както виждаш. Живи и здрави сме. Напротив, ние я изядохме.

— А-а-а-х! — викнаха няколко малки момиченца. Едното потрепери от страх и се сгуши до другарчето си.

— А де спахте? В тази палатка ли?

Симето се обърна и като видя, че двете крила на брезента, който служеше за врата, бяха спуснати и не се забелязваха разбърканите им легла, каза:

— В гората спяхме.

— В гората! А не ви ли беше студено?

— Не. Накладохме си огън.

— А кибрит откъде? — изчурулика Марчето.

— Имахме си — отвърна Иван.

— Тогава вие сте пушачи.

Момчетата погледнаха високомерно бърливото девойче и не счетоха за нужно да отговарят.

— А как тъй изядохте мечката? — попита със звънкия си гласец най-малкото лагерниче с червената панделка. То не се отделяше от Марчето.

— Мълчи, Теменужке. Не виждаш ли, че лъжат! Да ни плашат само. Как се яде тъй мечка! Самохвалци!

— Ти, Марче, като не знаеш, да си мълчиш! Нека разкажат цялата си история, па тогава ще видим дали е лъжа, или не — запротестира едно мургаво девойче с кокалесто лице и тъмни големи очи, на което викаха „балерина“.

— Разказвайте, разказвайте!

Кръгът около загубените ставаше все по-голям. Симето, поласкан от вниманието, с което се отнесоха към него повечето от септемврийчетата, започна:

— Тая нощ трима другари и аз спяхме в гората. Накладохме си огън под „Хайдушките водопади“ и легнахме край огъня. Другите брояха звездите до едно време, па захъркаха. Аз останах на пост. Разхождам се напред-назад, ослушвам се — нищо. Чува се само водата, дето се разбива. По едно време нещо завика „цап, цап“ и закърши клони.

— А ти имаше ли пушка? — прекъсна го Теменужка и от страх се притисна до Марчето.

— Пушка ли? Нямах, но си направих дълго копие.

— И прободете мечката?

— Ти мълчи, Боянчо!

— Чух аз тежките мечи стъпки — продължи Симето, — познах, че е мечка, но си рекох: „Може пък да не е стръвница. Ако не е

стръвница, нищо няма да ни направи“. И така излезе. Мечката дойде, клекна край огъня...

— А голяма ли беше?

— Цяло мечище, като тия, дето ги разиграват мечкарите. Клекна до огъня и протяга ту лявата, ту дясната лапа. Грее се също като човек.

— О-о! — възкликнаха няколко деца.

— Нали си носех акордеона (от него не се дели аз), чакай — рекох — да накарам баба Меца да потанцува малко.

Симето предаваше една случка, разказана му от занोजенските овчари. Те разигравали мечка с кавал. Той не знаеше дали бе истинска тая случка, но тя на времето му беше направила впечатление.

— Засвирих аз хорце, ама едно такова ситничко, друсливо. Като скочи оная ми ти баба Меца на задните си крака...

— Благолаж, лъжи по-малко! — прошепна Русчо, изправен отляво на Симето.

Той намекваше за разказа на Елин Пелин, дето се описва един също такъв разказвач на приказки.

— Който лъже, на въже.

Симето каза това, защото смяташе, че повечето от децата бяха чули Русчовата забележка, а за онези, които не бяха я чули, тя прозвуча като „честна дума“ или „бога ми“.

— Като си потанцува добре баба ви Меца, оставих акордеона, седнах на камък, ама по-далечко от мечката. Де да ѝ знам табиета. Може, рекох си, да ѝ се иска да позакуси с мен.

— Тогава, Симе, като седнаше, ти натисна косата ми и аз се събудих — прекъсна го Иван, комуто се щеше да участва като герой в разказа на Симето.

— Да, така си беше, събудих те.

Това дойде за Симето тъкмо на време. Той знаеше, че е по-лесно да се повярва на двама лъжци, отколкото на един. Но все пак не искаше да изтъкне някакво геройство на Иван и затова добави:

— Ти, като видя мечката, тъй се уплаши...

— Не е вярно. Съвсем не се уплаших, а станах и се прицелих.

— А отде взе пушка? — попита Марчето.

Този въпрос затрудни Иван.

— Пушка, пушка — забъбри той, но Симето му дойде на помощ.

— Чакай, Сврака, аз ще разкажа. Аз помня по-добре от тебе. Мечката седна пак край огъня да се грее. По едно време тя се надигна и „цап, цап“ запъти се към Русчо и Кольо, които хъркаха като пияни. „Отидоха момчетата“ — казах си аз и бързо заврях копието си в огъня, запалих го и го мушнах в козината на звяра. А козината нали е суха, пламна изведнъж. Припари й на баба Меца, че като почна да реве! Реве, та гората ечи...

— А аз не я ли гоних, кажи си правичката, Симе, до реката не я ли гоних?

— Гони я, вярно е, ала не беше чак до реката. Кое то си е право, право си е. Без преувеличение, Сврака, да си имаме уважението!

— Щом казваш, че преувеличавам, аз ще го разкажа в стенвестника, както си беше. Мечката слезе до реката, за да се изгаси. Днес ще питаме дърварите дали не са я намерили.

— Ама жива ли, Сврака?

— Жива зер! Тебе да те запалят, жив ли ще останеш?

— Какво сте се събрали там? — чу се силният глас на една от ръководителките — пълничка, пъстроока девойка, облечена с блузка и шорти. — Хайде, всички на поляната! Ще провеждаме ведрината...

Децата не знаеха още какво е това ведрина и продължаваха да стоят около Симето, Иван, Русчо и Кольо.

— Хайде, хайде, бегом марш на поляната! — подкани ги девойката.

— Другарко, да знаете какво ни разказа Симо! — започна да се гали Тоничка, като улови ръката на ръководителката. — За мечка, за мечка.

Девойката погледна кръглото бяло личице на момиченцето, късите му златисти плитчици и сърцето й се изпълни с обич. Тя прегърна хубавото дете, в чиято уста зееше празнина на мястото на предните два млечни зъба, което му придаваше още по-голяма миловидност, и попита:

— Тоничка, наспа ли се?

И без да дочака отговор, подкани пак децата:

— Хайде, хайде, бегом към поляната! Всички!

— И ние ли? — попита хитро Иван.

— Всички, всички! — повтори девойката, без да се сети, че има четирима наказани за своеволно отлъчване от общата група.

## ВЕДРИНА

Още първия ден думата ведрина се втълпи в съзнанието на децата. Щом засвиреше тръбата, целият лагер оживяваше. Излитаха стотици пчелички от кошерите си и се устремяваха към поляната. Още по пътя те живо се сгрупираха по десетки и чети. Всяка десетка си бе избрала десетник, а четата — четник. Четите се наричаха „Роза Димитрова“, „Георги Димитров“, „Никола Вапцаров“. Командир на Първа чета, която заемаше три крайни палатки, бе бързивото Марче. Нейна приятелка и съученичка, десетник на първа десетка от нейната чета, бе мургавата Стоянка, която се бе нарекла Соня, а другите ѝ викаха „балерина“. Тя умееше да играе ръченица, казачок, венгерка, негърски танц — всички ония характерни игри, в които се влага повече живот и темперамент.

Любимката на целия лагер Тоничка, деветгодишно момиченце, с изразително лице, променящо се всеки миг, бе също тъй десетник от тая чета. Ръководителите я наричаха „артистка“, „българска Шърлей Темпъл“ ѝ думаше ръководителката на художествено-драматичния кръжок. За да покаже пренебрежение, Тоничка ще нацупи горната си устна, ще свие очички; за да покаже учудване, ще разтвори широко очи; за изненада — усмивка ще замръзне на лицето ѝ; за възторг — това хубаво личице ще цъфне и засияе. Тя имитираше изкусно старци, а липсата на предните зъби ѝ позволяваше да представя наивно и глупавичко дете. Тя декламираше Вапцаров с пламъка на своята впечатлителна душа, но в детската ѝ уста стиховете звучаха наивно.

В третата десетка влизаха най-малките момиченца, живи, подскачащи. Бяха много старателни, но колкото и да се мъчеха, рядко стигаха първи на поляната. Особено пречеше на съревнованието мъничката Теменужка, която се катереше нагоре по височината като патенце на късите си крачка. Тази Теменужка напълно заслужаваше името си. Отдалеч приличаше на цветче всред зелената трева. Всички я милваха по русата главица, а ръководителката на драматичния кръжок ѝ думаше: „Как си, Теменужке? Ти не си Теменужка, а си

Трендафилка, защото имаш червена панделка на косата си“. Теменужка поглеждаше дяволито със сините си очички и отговаряше: „Е-ех, мама ми ги купува такива!“. Но когато това дете се покачеше на естрадата и запееше „Москва, Москва, желана младежка мечта“, всички се удивляваха как може тъй хубаво да пее и да произнася думите като рускинце.

Руско се падна в трета десетка на трета чета, а Кольо за свой срам, понеже беше нисък — в първа десетка, при „фъстъчетата“, както наричаше Симето най-малките момченца. За първи път двамата другари се разделяха. Беше им много мъчно, но не издаваха мъката си.

— Що се не повдигна малко на пръсти? — упрекуваше Дон Кихот своя Санчо Панчо.

Но Санчо Панчо не признаваше, че е дребен.

— Какво да се прави, Русчо! Мястото беше нанадолно, а аз се случих на най-ниското.

През време на строя и четирите чети се разпределяха на редици по десетки. Отдалеч стоте септемврийчета приличаха на пъстър губер, метнат върху тревата. Но изведнъж цветчетата оживяваха и започваха да менят своите форми. Най-напред светлите венчета — детските главички — се раздвижваха наляво-надясно също като птиченца, надничащи плахо от гнездото. После се размърдваха ръцете. Вдигнати високо, те приличаха на бели лалета, леко полюлявани от вятър. Прострени настрани, те бяха птици с разперени криле. Спуснати надолу с длани опрени о земята, те бяха третото и четвъртото краче на столчето, каквото представляваше под прав ъгъл детско тяло. Въртящи се от раменете, те приличаха на вятърни мелнички. Слънцето, изскочило над Балкана, огряваше тая живописна група деца и ръководители, които също тъй играеха през време на ведрината и се губеха между децата.

Малко по малко всички започнаха да се сгорещяват. Събличаха палтенца и жилетки, и ги захвърляха на тревата. Лицата им се зачервяваха, очите блясваха. Но при постепенното навеждане на команда едно — ниско, на две — по-ниско, на три — най-ниско — когато ръцете трябваше да допрат земята, без да се свиват коленете, децата усещаха болка в мускулите.

— Така! Да пращят жилите! — викаше гръмогласно младият физкултурник, завързал кърпа на глава, за да приглади косите си. По

негов пример няколко третокласници от голямата палатка бяха направили същото.

Симето стърчеше над всички. Той водеше четвърта чета, но не го избраха четник. Нали се бе провинил още първия ден, като се отлъчи от групите. Избраха Здравко, син на работник-тапицер. Той беше добро момче, но обичаше да се излежава след сън и даваше лош пример. Затова цялата чета понякога закъсняваше на ведрина. Имаше друг, много по-достоеен за тая длъжност — тихичък, внимателен, възпитан, но го избраха съдия и представител на четата в дружинния другарски съд. Той се казваше Валентин, но му викаха Валяка по прякора на един футболен играч. Зарко също тъй беше добро момче — чистичък, спретнат — най-дълго време носеше белите си шорти, затова го избраха хигиенист. Черноокият тънък Марчо стана редактор на стенвестника.

Симето играеше най-добре упражненията на ведрината, може би защото беше второ лято на лагер. Физкултурникът му казваше:

— Ей ти, високият, както си застанал с лице към мен, покажи на другарчетата си как трябва да се извие тялото от кръста, без да се движат краката.

И Симето показваше. И когато той показваше, по-малките схващаха по-добре и не бъркаха левия крак с десния. Но ако по физкултура го хвалеха, за всичко друго получаваше забележки и мъмрения. Така беше и в София. Учителите за едно нещо ще го похвалят, за десет ще го укорят и накажат. Мъчно се поддаваше на дисциплина това момче, расло из улиците и празните места на квартала. Тъкмо когато то най-много се нуждаеше от съвет, хвърлиха в затвора баща му. Майка му трябваше да се грижи за прехраната. Тя излизаше рано. Двете си по-малки момчета оставяше на грижата на голямата си дъщеря. Когато гимназистката тръгнеше за училище, завеждаше децата у съседите. За Симето никой не мислеше. Той изскачаше от къщи и не казваше де отива. Когато се върнеше майка му от работа, тъй биваше уморена, че дори нямаше сили да сгълчи сина си, задето се е шлял из улицата и не е учил. Понякога само тя ще каже с тъга: „Симе, Симе, кога ще разбереш, момчето ми, че да скиташ като безделник не е хубаво. Татко ти е в затвора, а ти не слушаш. А като си дойде, какво ще му кажем?“. Но Симето не обръщаше внимание на майчините думи. И ставаше все по-непокорен и своеволен.



Дойде Девети септември и Симовият татко излезе на свобода. Първото лято той настани момчето да работи на една постройка. Със спечелените пари купиха акордеон. Инструментът приучи Симето на системен труд. Момчето можеше да извърши най-тежката работа, проявяваше постоянство и воля, но не можеше да се подчини на училищния и лагерния ред. Едно от най-тежките му наказания беше, дето не го допуснаха в лагера на средношколците. Там приеха само най-добрите третокласници и Симето остана при септемврийчетата. Всяка сутрин Симето се събуждаше бодър и с желание да мине деня без неприятности. Но ставаше тъкмо обратното. Обикновено той будеше първо Здравко, после всички от четвърта чета и ги караше да тичат боси. Самият той излизаше като лъв, развял къдрава коса, хвърляше победоносен поглед на цялата околна природа и без да иска и да знае, че не е четен командир, командваше другарите си: „Бегом марш към поляната!“.

Но след ведрината Симето преставаше да се интересува от живота в лагера. Балканът, храстите, дърветата, катеричките, слепоците, скакалците, рибките в реката, изворчето — всичко това тъй го поглъщаше, че той винаги последен сядаше на масата да обядва, да закусва след обед или да вечеря. Не искаше да участва в нито един кръжок. Дори в кръжока, който ръководеше студентът по медицина. Какво го интересуваше Симето устройството на човешкото тяло, когато цялата гора наоколо пееше и мамеше със своите чудеса! Драматичният кръжок също тъй не го привлече. Как да се нареди Симето, кандидат за ЕМОС<sup>[1]</sup>, до най-малкото чавдарче Теменужка? От музикалния кръжок избяга, защото постоянно го караха да свири на акордеона и да дава тон. Кръжокът по география не му хареса. Гората наоколо го мамеше, а от него искаха да прави релефна карта, да мъкне камъчета за скали, пръст за планина, бял пясък за снежни върхове, мъх за полета, синкави водорасли за реки, черни камъчета за градове и села! В първия стенвестник на четата също не взе голямо участие, макар студентът от Художествената академия да го бе похвалил, че рисува хубави букви.

Само литературният кръжок грабна за кратко време вниманието на Симето. Заинтересува го книгата, която обсъждаха — „Тимур и неговата команда“. Не бе я чел дотогава. Той изслуша доклада и поиска да му дадат книгата. Прочете я веднъж, дважд, трети път започна да я

прелиства. Все по-жив изпъкваше пред него хлапакът Тимур, отзивчив към страданията на другите, силно обичащ родината си. Тимур с благородните постъпки, съзнателният, смелият и решителен пионер в тила на Червената армия. От неговата висока стройна фигура лъхаше обаяние. Синята му риза без ръкави с везана червена звезда, му придаваше вид на моряк от далечни краища. Тъй си го представяше Симето, когато скиташе из гората, заслушан в песента на коса, а в ушите му продължаваше да звъни гласът на малката Тоничка: „Момиченце, когато излезеш, притвори добре вратата! — Отдолу имаше подпис — Тимур. Тимур? — извиваше гласа си Тоничка, като имитираше героинята Жена от книгата «Тимур и неговата команда». — Какъв е тоя Тимур? Трябва да видя и да благодаря на тоя човек!“. Тези тайнствено подхвърлени листчета с подписа на Тимур допадаха на Симето. Беше като приказка, като приключенски роман, а изглеждаше живо! Нима всеки от нас не може да бъде Тимур? — мислеше си Симето. Също тъй храбър, честен и също тъй полезен на хората! Какво ни спира? Трябва само силно да пожелаем да станем тимуровци.

Но тези мисли се разпиляваха като семенца на глухарче от вятър, когато Симето зърнеше голямата футболна топка. Умът му тогава се съсредоточаваше само в едно — как да изхитри физкултурника. Тимът се разделяше на две групи. Докато едни обстрелваха като картечари младия ръководител с най-различни въпроси, за да отвлекат вниманието му от топката, други търсеха притулено място в гората и очертаваха линиите на игрището. Но младежът имаше орлов поглед. Освен това бе изпълнителен и съблюдаваше нареждането да не се играе футбол в септемврийските лагери, защото тази игра твърде много изморява крехкия детски организъм. Още неседнал на височината — любимото му място — не прочел и страница от книгата си, ръководителят по физкултура скачаше и полетяваше към най-отдалечената и скрита между палатките и гората поляна, дето се подвизаваха Симето с неговия тим. Грабваше топката и тържествено я отнасяше на началник-лагера!

---

[1] ЕМОС — Единен младежки съюз. ↑

## ВТОРИ ПЪТ НАКАЗАН

Но топката не оставаше дълго в палатката на началника. Тя се появяваше на другия край на поляната зад навеса-трапезария. Там мястото бе стръмно, пресичаше го вадичка, отбита от Женска река, а имаше и три палатки — на домакина, готвачите и помощник-готвачите. Но там най-спокойно се играеше. Там се навъртаха и най-малките — Миланчо, Боянчо и Ангелчо. И тримата носеха дълги панталони, които не искаха да свалят. Тъй им бяха заръчали майките — да носят панталоните в Балкана, да не се простудят. Смешно беше да гледа човек как тия господинчовци се разхождат важно зад поляната, защото се бояха да не ги блъснат големите, когато играеха. И както си вървяха, изведнъж по най-мистериозен начин футболната топка се изтърколваше до краката им. Протягаха се шест детски ръчици към нея, светваха шест детски очи. Топката им донасяше сам началникът. „Няма да ритате, нали?“ Момченцата обещаваха. Те започваха да си подхвърлят топката. Но щом се отдалечеше началникът, две сини мижави очи, очи на котарак, дебнещ мишка, се втренчваха в движещата се топка. Дебненето не продължаваше дълго. Сама мишката падаше в устата на котарака. Топката се търкулваше по нанадолнището, спущаха се момченцата да я стигнат, но при тичането се сборичкваха кой пръв да я вземе, падаха едно върху друго с вдигнати крака и махащи ръце, а в това време топката се отдалечаваше от тях. Жадните за игра детски очички не я изпущаха. Но изведнъж тя потъваше като вдън земя. Напразно момченцата разгръщаха храстите и високата папрат. Топката бе изчезнала. Уморени от търсене, трите момченца сядаха най-после едно до друго, мълчаливи и тъжни.

А в тоя миг на противоположния край на дългата поляна зад палатките, далеч от погледите на ръководителите, големите момчета риташа ли риташа същата тая топка. Как бе стигнала тя от слабите ръце на Миланчо, Боянчо и Ангелчо до краката на Симето, Здравко, Русчо, Кольо и много други още момчета? Това можеше да каже само Иван Свраката. Той не участваше в тима, само гледаше играта и се

подсмиваше. Защото очакваше награда за услугата, която бе направил. Обещал му я бе най-запаленият футболист в лагера — Симето.

Като най-висок Симето стоеше в първата редица на четвъртата чета, затова можеше да си избере онова място в трапезарията, което му беше най-сгодно. Дежурните септемврийчета слагаха пред всекиго канче с мляко. От топлото мляко се вдигаше пара, каймакът започваше да се сгъстява и накъдря и да трепти леко на повърхността. Симето се мъчеше да не го гледа. Като всички софиянчета невиджали след войната мляко, той едва се стърпяваше да не вдигне някоя чаша, да изпие млякото. Нямаше търпение да чака, докато сложат и пред него пълна чаша. Като най-голям на него даваха най-късно. Но въпреки това той доброволно, по споразумение, отстъпваше това мляко на Иван. И то незабелязано.

Когато повечето от децата се нахранеха, Иван изведнъж ставаше и посочваше някой щъркел, слязъл на поляната, важно-важно разхождащ се около палатките. Или някой сокол във висините. Всички скачаха от скамейките и устремяваха поглед в щъркела или сокола. Тогаваше пълната чаша мляко на Симето изчезваше в суматохата, а на нейно място се появяваше празна. Това се повтори няколко пъти на закуска. Дежурните ръководители започнаха да предупреждават: „Никакво ставане и викане! После ще гледате щъркелите!“.

Симето и Иван се споглеждаха.

— Какво ще правим сега? — запита разтревоженият футболист.

— Няма да ви донасям топката и това си е. Да рискувам, без да бъда възнаграден. Няма го майстора!

При мисълта, че не ще може да играе, Симето усети болка чак под лъжичката. Той помисли, помисли, па рече:

— Аз ще уредя тая работа с дежурния на нашата маса. Ти само следи „фъстъчетата“ за топката.

Тоя ден щастливите „фъстъчета“ играха до насита, защото дежурен на Симовата маса се бе паднало едно много заядливо момче от трета чета. Но на другия ден случи се дежурен кроткият Първан.

— Другарче — прошепна му Симето, когато момчето мина с пълна чиния допълнителен хляб край него, — мене не ми се яде нищо. Противен ми е каймакът на млякото, па и самото мляко не го обичам. Затова, моля ти се, дете ще го изливам скришом на земята, занеси го ей

на оня мижавия с русата четина! Изсипи го в неговото канче! Но се пази, мой човек, да не те види дежурният по лагер.



Момчето се трогна от молбата на Симето и я изпълни както трябва. Едно само сбърка то. Не бе разбрало от кого да се пази. Тъй като Симето за втори път беше на лагер, знаеше, че всеки ден ръководният персонал посочва дежурен ръководител, но Първан не знаеше това. Той бе сметнал за дежурен младия домакин, който режеше със зъбестия нож хляб и едва смогваше да напълни чиниите на дежурните на маса септемврийчета. Затова когато младежът се обърна гърбом, момчето грабна канчето на Симето и бързо го изсипа в празното канче на Иван. Обаче децата наоколо забелязаха това и се развикаха:

— И на мене дай!

— И аз искам допълнително!

— И на мене сипи втора дажба!

Веднага дотича дежурният ръководител.

— Какъв е тоя шум?

— Другарю, и ние искаме още мляко! И ние искаме!

За няколко минути заговорът бе разкрит. Вечерта се свика другарският съд. Той разследва случая и взе решение, което доложи на лагерния съвет. Симето и Първан бяха наказани с мъмрене.

На вечерната проверка, след рапортите, поздравите и свалянето на знамето, другарският съд оповести своето решение. Излезе пред дружината председателят на съда Валентин.

— Другарчета, днес се провиниха в недисциплинираност и неподчинение на общия лагерен ред две септемврийчета — Симо Манолов от четвърта чета и Първан Златков от трета. Другарският съд реши да бъдат мъмрени и двамата пред цялата дружина.

Началникът на лагера ги смъмри строго. През деня той бе разпитал виновните, а заедно с тях и Иван, който се правеше на невинен и казваше: „Вие ме питате, другарю началник, защо в моята чаша изсипа Първан млякото на Симето. Та зная ли аз? Нито сме приятели със Симето, нито роднина. Познаваме се само от училище. В един клас сме, но не сме приятели. А с Първан хич и не се познаваме. Той не е от нашето училище. Ние със Симо Манолов само сме се карали досега. Нека ви кажат другарчетата как щяхме да се сбием във влака. А освен това аз още съм му сърдит, другарю началник, дето ни мъкна цяла нощ в Балкана, та краката ми се израниха. Може би затова ми е сипал млякото, за да ми се подмаже и му се отсърдя. Но да си

кажа правичката, другарю началник, на такъв хитрец аз не прощавам. Нарича ме «сврака». Както знаете, свраките са крадливи птици. Защо ми вика «сврака»? Какво съм му откраднал, другарю началник? Нека си каже. Той не само на мен, ами на всички, на всички е измислил прякори...“.

Разпитани бяха и свидетелите на кавгата във влака, най-малките, които Симето наричаше „фъстъчета“. Освен този общ прякор всяко дете поотделно си имаше и друг. Миланчо — Малчо, Боянчо — Чочко, Ангелчо — Американец, защото панталоните му били направени от платнище като на работниците от американските плантации — обясняваше с усмивка Симето.

Това мъмрене пред цялата дружина жегна дълбоко Симето. С наведена глава, потен, сгорещен, той изслуша мъмренето, но понеже беше тъмно, другарите не можаха да видят червенината на лицето му. Той хапеше до кръв устни и се питаше: „Защо, божичко, все с мен се случват такива неща? Свраката както винаги се измъкна, а контраата — у мене.“

През нощта той дълго се въртя в леглото си. Разпиля по земята всичката папрат, ритна одеялото и се зави само с чаршафа, що си бе донесъл от къщи. Лежеше в тъмното с широко отворени очи, а му се струваше, че вижда гледката, що се откриваше от високата част на лагерната поляна. В далечината — покриви на селски къщици, сгушени като червени гъбки сред зеленината. Зад тях три планински вериги, едната синкава, откrojена върху чистото небе с леко нарязан гръб, другата пред нея с едва различаващи се тъмнозелени и червеникави петна, третата — голям заоблен хълм с жълти ниви, зелени ливади и дървета като букети. После сякаш виждаше опънатите една до друга бели палатки и тяхната, жълтата, най-голямата — цял един детски град, дето прекарваха летните дни задружно като в семейство стотина софийски септемврийчета. „Лагер септемврийче може да ти даде най-добра представа как трябва да живеят хората — всеки да получава според нуждите си и да дава своя труд според силите и способностите си“ — спомняше си Симето думите на своя баща. Колко много знаеше, колко много бе чел тоя скромен работник! Затова след 9 септември, като си дойде от затвора, избраха баща му за председател на профкомитета във фабриката. А какво ще стане със Симето? Цял живот ли ще си остане само едно Симе и нищо повече. И

сто песни да научи на акордеона, пак не ще заслужи уважението на своите другари. Пак не ще го изберат дори дописник или уредник на стенвестника. Толкова ли е неспособен и лош, че другарите му не могат да му гласуват доверие?

И за пръв път през тая безсънна нощ, лъхнат от лекия балкански ветрец, който нахлуваше през вентилаторите на палатката, Симето се замисли за своя характер. Той си спомни думите и на баба си, която щом дойдеше от село, ден не минаваше да не го сгълчи за нещо: „Синко, синко, лошав ти е табиетът, непокорен си, бръз си. Немой така, синко! Трябва да помислиш, а не да вършиш каквото ти дойде на акъл!“. А баща му го наричаше „стихийен“ — „Трябва добре да обмисляш всяка своя постъпка — учеше го той. — Такива стихийни като тебе не са полезни за обществото. Ти нямаш лошо сърце, но само добрина не стига. Трябва да действаш с план, така ни учи и другарят Георги Димитров“. Симето се подсмиваше тогава на татковите си думи. Но тая нощ за пръв път почувства дълбоко тяхната правдивост, и се замисли.

И тая нощ образът на чернокосия съветски пионер Тимур изпъкна по-ярко в съзнанието му.



## В МРЕЖАТА НА ПАЯКА

Докато Симето се тормозеше и нощем не го ловеше сън, Иван, напротив, се чувстваше „на седмото небе“. Като секна изворът на мляко от Симовото канче, той потърси друга жертва. От най-големия отиде при най-малкия. Няколко дни подред, след като бяха наказали Симето, „фъстъчетата“ си играеха свободно с топката, подхвърляха си я и само крадешком я ритваха. Един ден Иван се приближи до тях, нарочно ритна с всичка сила скъпоценната топка и докато Миланчо и Боянчо я гонеха по нанадолнището, той прегради пътя на Ангелчо и му каза с престорено сладък глас:

— Как си, как си, Американец? Играеш ли, играеш ли?

Момченцето не се сърдеше, когато му викаха Американец. То знаеше, че всичко това е на шега. Издигна черни очички и погледна големия с такава нежност, че разтопи леда около сърцето на Иван.

— Американец, ти си много добро момченце, а? Аз много си те обичам. Имаш ли си парици?

— Имам си — каза гордо малкият, като се тупна по джеба на дългите панталони. — Аз и назаем дадох 10<sup>[1]</sup> лева на моя приятел Боянчо, ама няма да си ги искам, защото той е много беден.

— А ти богат ли си?

— Охо! Сега имам 62 лева<sup>[2]</sup>.

— Кой ти ги даде?

— Никой. Спечелих си ги.

— Тъй ли? Нямах ли си баща?

— Имам си, но ние сме пет деца, а аз съм най-големият, и парите на татко за нищо не стигат.

— А ти какво бацаш?

— Продавам клечки за зъби пред халите. Ти не си ли ме виждал? Мене всички ме знаят и все от мене купуват. Печеля понякога по 100<sup>[3]</sup> лева на ден.

— Браво бе, Американец! А кой ти уши тези панталони?

— Даде ми ги един човек. Бяха до земята, но мама ми ги прекрой.

Докато Иван и Ангелчо се разговаряха, Боянчо и Миланчо си играеха на топка. Ангелчо следеше с едното си око играта.

— Играе ти се, а! Хайде поиграй си, но преди това кажи ми нямаш ли нужда от нещо? Тъй, да ти услужа...

Момченцето се замисли и изведнъж каза, като си послужи с тарикатския израз „мой човек“, както бе свикнало да се обръща към колегите си, продавачи на клечки за зъби и безопасни игли.

— Слушай какво ще ти кажа, мой човек. Имам си едно братле, Петьо му е името. Искам да му пратя писмо, ама си нямам марка. Ти имаш ли да ми дадеш? Ще си я платя веднага.

— Имам марки колкото щеш. Ти напиши първо писмото!

Ангелчо бръкна в широкия джоб на панталоните си, извади едно смачкано пликче, адресирано с едър и разкривен детски почерк и като го подаде на Иван, каза:

— Ето го писмото. Аз го написах вече.

— Ще го дам веднага на коларя с войнишката шапка, да го пусне в града. С него сме добри приятели. Той е войник, а татко ми е подофицер, значи началник на войника.

И Иван сграбчи писмото.

— Поиграй си ти, а аз ще му лепна марка; за парите, когато имаш. Голяма работа! Четири лева<sup>[4]</sup>.

И Иван се завтече към жълтата палатка.

Вътре нямаше никой. Всички септемврийчета от четвърта чета се бяха струпали на голямата поляна пред входа на лагера, красиво обкичен със зеленина. Там се упражняваха в хвърляне на копие.

— Не тъй, не тъй, момчета — учеше ги Симето, който все често започна да играе с другарите си. — Ще хванете копието ето тъй, отдолу, ще се засилите и ще го хвърлите. И да не се забодете в земята! „Щом е хвърлено по правилата, развива гръдния кош“ — повтори той думите на физкултурника от ланския лагер.

Като се увери, че всички момчета от голямата палатка са заети, Иван седна на леглото си и спокойно разпечата плика. Изтегли листчето, от което паднаха 20 лева книжни<sup>[5]</sup>, прибра ги в портмонето си и любопитно зачете: „Мило ми Патенце как си добре ли си татко има ли си работа и колко печели стигат ли ви и все това си мисля и

гледам да дойде време по скоро да си одя че да печеля пращам ти 20 лв да си купиш сладолед твой, по-голям брат Ангел“. В цялото писмо нямаше нито един препинателен знак. Иван го прочете още веднъж, скъса го на малки парчета, които зарови под чимовете, наредени около стените на палатката, за да изопнат платнището. Децата бяха изкопали канавки и по тях се стичаше водата в дъждовно време.

Като унищожил писмото и скри парите в портмонето си, Иван заличил адреса на плика с химически молив, който наслюнчил. После повдигнал папратта, сложена вместо дюшек върху пружината и оттам изтегли бохчичката си. Започнал трескаво да рови в нея. Ръката му напипала празни куршуми, войнишки копчета, стар офицерски еполет, стъклени топчета, ръждясала костурка, малка тенекиена паничка за размиване на водни бои, стъкълца от одеколон, мидени черупки и още какви ли не дреболии. Дълго прецеждаше Иван през пръсти тези свои скъпи нещица. Чудеше се на кое от тях да се спре, кое да откъсне от сърцето си. Всичките му бяха еднакво скъпи. Най-после избрал копчетата. „Копчета пак ще ми даде татко“ — каза и ги сложи в джеба, отдето извадил малки лъскави бели камъчета, които пъкна в плика на Ангелчовото писмо; плика мушна в бохчичката, а бохчичката — на същото място под папратта. После се запътил към реката, изу вълнения си терлик, намокрил го леко и го топнал в дървената пепел останала между два опушени камъка, дето дървари или косачи са клали огън. С помощта на пепелта и терлика Иван тъй излъска копчетата, че те светнаха. Изми ги на реката, изсушил ги внимателно с крайчеца на спортната си фланелка и ухилен, със свити присмехулно очи и ръце в джебовете, се запътил към игрището на „фъстъчетата“.

Беше привечер. Хладно и приятно. Децата пъргаво подхвърляха топката. Недалеч от тях няколко момиченца скачаха на въже. Други, събрани като букети сред поляната, оживено разговаряха. Марчето и Теменужка, както винаги, бяха заедно. Марчето завързваше червената панделка на русите Теменужкини косици. Тоя свободен от занимания час децата използваха както намерят за добре.

Иван се приближи до момиченцата и извика:

— Ангелчо, хей, Ангелчо, Американец.

— Пусна ли го? — попита малкият, като тичаше след топката.

— Охо, отиде вече то! Лепнах му и марка.

— Ще ти дам 4 лева<sup>[6]</sup>.

— Лесна работа. Ела за малко да ти кажа нещо.

Момченцето се отдели от другарчетата си.

— Какво? За какво ме викаш?

— Искам да ти подаря нещо.

— Какво ще ми подариш?

— Тайна. Ела да се скрием нейде, да не видят другите.

Иван повлече момченцето зад храстите. Като се увери, че никой не ги наблюдава, той отвори дясната си ръка, върху която грееха като злато три офицерски копчета.

— Ето това. Давам ти ги, защото те обичам...

— Мене всички ме обичат... А златни ли са?

— Разбира се, златни.

— Генералски ли са?

— Разбира се, генералски.

— От кой генерал?

— Право от мундира на генерал Стойчев. Слушал ли си за него?

— Главнокомандващият на Първа българска армия, нали?

— Да, той същият. Ти отде знаеш тия неща?

— Как да не зная! Ние с мама бяхме на първия ред на площада, когато генерал Стойчев се върна от фронта. Видях го. Вървеше в средата, а отстрани и зад него — офицери, войници... Мама ме повдигна и аз право на него хвърлих цветята си. И ти как взе копчетата от него?

— Баща ми е подофицер. Сприятелили се с генерала на фронта, той е народен генерал, не се гордее. Казал на баща ми: „На ти тези копчета. Чисто злато са. Давам ти ги от все сърце за спомен, дето ми служеше вярно“.

— А защо не му е дал орден за храброст, а копчета?

— Орденът е друго. Официална работа, а това — приятелска.

Ангелчо погледна малко недоверчиво.

— А ти на мен тъй, без нищо ли ми ги даваш?

— Подарявам ти ги без нищо.

— А аз какво да ти дам?

— Ако пък толкова държиш на това да ми се отплатиш с нещо, давай ми от време на време половината от макароните, особено когато са със захар. Също от крема или компота, а може и заран половин

канче мляко. Ти ще пиеш, ще пиеш, ще се напиеш. Колко ти е душицата! Става ли така?

— Става.

— Ако забравиш, ще те подсецам. Седнеш ли до мен, лесно е, но ако сме далеч ще ти хвърлям хлебни топчета. Аз съм добър мерач. С едно топче мога да те чукна право в нослето.

Момченцето се засмя на тези думи. Това трогна Иван и той реши да използва последното си средство, за да държи в покорност малкия.

— Ангелчо, искаш ли да станем побратими?

— Искам, но как?

— Сега ще видиш. Ти стой мирничко! Започвам побратимяването.

Той сложи едната си ръка върху остриганата глава на момченцето, а с другата започна да прави чудновати знаци, като непрестанно бърбеше:

— Фокус, бокус, препаратос, побратимотос, фокус, бокус... Готово. Честито, побратиме Ангелчо! Сега нищо не може да ни раздели. Ако ти е повечко кремът, ще ми дадеш. Ако те бие някой, ще те отърва. Ако ти открадне някой нещо, я дългите тези гащи...

— Това не са гащи, а панталони...

— Панталоните се носят с колан, а тези са с презрамки, американска мода. Но както и да е... Каквото и да ти откраднат, всичко ще казваш на мене. Особено да пазиш копчетата, че са златни. Нали знаеш де спя. В голямата палатка. Ще дойдеш, ще ме викнеш, ако има някой — „Иване“, ако няма — „побратиме“. Ясно ли е? Дай си ръчуната!

Малкият не разбра какво искат от него.

— „Ръчуна“ — това е побратимска дума. Значи ръка. То е също като „фокус“, „бокус“. Аз ще ти кажа и други думи, та никой да не ни разбира. Дай си сега ръчуната!

Малкият подаде щастливо своята слабичка ръчица, а големият я стисна.

Те се разделиха. Но не мина и час и малкият вече летеше към своя побратим.

— Побратиме, някой ми откраднал всичките златни копчета. И ябълките ми откраднал, дето ми ги беше купила мама за по път. Аз си ги пазех. Само по едничка на ден си ядях, а той всичките ми взел,

всичките, всичките... — плачеше момченцето със сълзи. — Да обадя ли на другарката?

— Не казвай на никого! Аз ще претърся палатките и ще намеря крадеца. Имай вяра в мене!



И Иван хукна към палатките. Не след дълго той се върна.  
— Ангелчо, ти да си жив, побратиме! Намерих крадеца. Ето ти копчетата. Същите ли са?

— Същите. А ябълките намери ли?

— И ябълките намерих, но не мога да ги извадя. Много на дълбоко са скрити.

— В реката ли?

— Още по-дълбоко. В стомаха на крадеца.

---

[1] 10 ст. ↑

[2] 62 ст. ↑

[3] 1 лв. ↑

[4] 4 ст. ↑

[5] 2 лв. ↑

[6] 4 ст. ↑



## РУСЧО И ПОЕТЪТ

Попаднал всред непознати деца от друго училище, Русчо от начало нямаше приятели. Затова той си четеше донесените от къщи книги или редеше нещата си. Сети се да си изправи куфара между двете легла, да го покрие с бяло пешкирче, да захлупи водната си чаша, а до нея сложи книгите „Синът на полка“, „Тимур и неговата команда“ и „Двамата капитана“. Така си направи нощна масичка, която украси с букетче горски теменужки. За вазичка му послужи алуминиевото сандъче, в което майка му бе сложила пърженото пиле.

Тази импровизирана масичка привлече вниманието на момичетата. Веднага във всички палатки между леглата се наредиха куфари и сандъчета. Това ядоса Русчо.

— Какви са тези момичета! Нямаат въображение. Каквото видят, това правят. За нищо не ги бива. Само се глежат: „Другарке, другарке!“. Ще ги видим в стенвестниците. Ех, ако си бях донесъл пишещата машина на татко!...

Понеже се беше похвалил, че може да направи чудо-вестник, ако имаше пишеща машина, другарите му го избраха за редактор.

Студентът, ръководител на декоративно-художествения кръжок, даде срок два дни, за да се издадат първите стенвестници в лагера. Обявяваше се конкурс за най-бързо приготвен, най-добре редактиран и илюстриран вестник. Десетката, която излезе първа, ще бъде провъзгласена за ударна и цяла седмица копието ще остане в нейната палатка.

Закипя трескава работа. Избраха се редактори и уредници. Русчо беше в стихията си.

— Как ще наречем нашия вестник?

— Искан ли питане? „Христо Ботев“, по името на най-големия революционер и поет.

Всички приеха предложението на Русчо. Той раздаде работа, тъй както правеше баща му, когато редактираше специален брой.

— А кой от вас рисува добре?

Септемврийчетата, които се познаваха, извикаха в хор:

— Сашко, Сашко еврейчето.

— Сашко — обърна се Русчо към момчето, чието лице бе обсипано с лунички, но много по-тъмни от луничките на Иван, и му викаха „еврейче“, — ето на гърба на това огледалце е нарисуван Ботев. Ще гледаш и ще го направиш, но много по-едър. Отдалеч да се вижда и точно в средата на картоната... Ето тук, дето съм поставил точки. Пиши най-напред с молив, после ще надебелиш линиите с туш. Иди при другаря ръководител да ти покаже което не знаеш. Но най-важното са очите на Ботев — пламенни, силни. Да не ги направиш като на някой старец, угаснали...

— Имаме си и поет в нашата десетка — обади се някой.

— Поет? Кой е поетът?

— Мишо, Мишо — завикаха всички.

Мишо се зачерви и наведе глава.

— Ти какво ще дадеш за вестника, поете?

— Та знам ли? Някое стихче... за...

— За какво например? — помъчи се да помогне Русчо на срамежливия поет.

— Че отде да знам! Каж ми ти за какво да пиша.

— Пиши за Ботев.

— За Ботев! Мъчно. Не мога.

— Е какво тогава?

— Не знам.

— Какъв си ти такъв поет?

— Аз не съм поет. Те ме набедиха.

— Лъже! — извикаха момчетата.

— Искан да се отърве. Ти не пишеш ли най-хубавите съчинения в клас, а, не пишеш ли? — обърна се към объркания поет заядливиот Павел.

— Съчинение е едно, поезия — друго.

— Ти ще напишеш тогава стихотворение на тема „Септемврийче“. Можеш ли? — попита сериозно редакторът.

— Ще опитам.

Мишо веднага се отдели и потъна в гората да съчинява поезията.

Русчо раздаде теми и на другите момчета. На едно — „Един ден в лагера“, на друго — „Нашата палатка“ — на трето — „Какво трябва

да бъде всяко септемврийче“. За себе си остави уводната статия „Христо Ботев и септемврийчетата“. Той пръв свърши работата си и подаде листчето на техническия уредник, да го залепи на картоната. Но уредникът смръщи недоволено вежди.

— Какво е това? Почерк или драскулки? Нищо не се разбира. Ти самият не можеш му разбра.

— Аз пиша на машина. Свикнал съм на машина — каза малко превзето Русчо.

— Разправяй на вехтата ми капа, редакторе! Ти не знаеш на ръка да пишеш, та ще ми пишеш на машина! — подигра му се Павел. — И това ми било третокласник! Тебе, помни ми думата, ще те спукат на матура.

— Бре да се не види! Па ти отде толкова знаеш!

— Зная. Ти нали учиш в „Константин Величков“! Аз ще дойда във вашето училище накрая на годината да ти се обадя и да ти кажа: „Ехе, как си, как си? Не те ли предупредих аз, че няма да изкараш писмения?“.

На Русчо му стана криво от тия думи. Той знаеше, че не пише добре, че дори не спазва елементите на буквите, но бе извънредно честолюбив и не обичаше да му правят забележки. Затова остави вестника и се запъти да излезе вън, за да му помине малко.

На входа на палатката той се сблъска с група септемврийчета от втора десетка на същата чета.

— Вън! Вън! Не влизайте! Няма да ви пуснем! Искате да видите какво работим, та и вие същото! Няма го майсторът — викаха Русчовите другари.

— И да криете, видяхме, видяхме. Рисувате Любен Каравелов. По брадата се познава. Но и ние рисуваме с брада — крещеше предизвикателно един от новодошлите.

— Да не е Ботев?

— Може и да е Ботев. Какво ви влиза в работата.

— Как тъй Ботев? Ние първи си избрахме Ботев.

— Не е вярно! Ние първи.

— Да питаме другаря.

— Я се чупи оттук! Питай ако щеш арменския поп!

— Шпиони!

— Маймуни!

Атмосферата се нажежаваше. Една възглавница прехвърча през палатката и удари чипоносия Атанас от втора десетка. Той грабна възглавницата и я запрати към Русчо. Русчо пламна от гняв. Той и без това беше ядосан, задето му се присмя Павел на почерка, потърси с очи нещо да хвърли и като не намери какво, запрати мокрия полски букет, и то в същия миг, когато в палатката влизаше Симето.

— Благодаря, че ме посрещате с цветя — каза той шеговито. — Мога ли да знам каква е тази гюрултия?

— Караме се за Ботев.

— Както седем града са се карали за родното място на Омир. Така ли?

— Може и да е така.

И децата разказаха на Симето причината за кавгата.

— Глупаци, чукове! Не можете ли да хвърлите жребие?

Предложението на Симето се прие. Намериха плоско камъче. Върху едната му страна написаха с креда буквата Б, върху другата — К.

Б се падна на втора десетка.

— Нищо, те са по-малки. Нека отстъпим по-лесното на тях — успокояваха се Русчови. — За Ботев кой ти не може? Като препишат само „Жив е той, жив е“ и ще изпълнят картоната.

— Пък защо ще преписваме! И ние можем да съчиняваме. Толкова не сме...

— Язык ми за уводната, Симе. Написах за Ботев, сега трябва за Каравелов — оплака се Русчо.

— Кой ви е крив! Така ви се пада, като си нямате общ план. План, план трябва най-напред за всичко, момчета, ама кой да слуша! Аз казах и на нашите. Не е чудно и с тях да се случи същото. Ние сме Вапцаров, а ако и други са сложили същото име! Пиши сега, Дон Кихоте, та да ти дойде акълът — подразни той Русчо.

Но Русчо мълчеше. Той беше почувствал, че този път Симето има право. Наистина трябваше да се изработи общ план.

Бързо изскочи той от палатката и започна да обикаля по всички десетки.

— Казвайте веднага името на вестника си, за да няма някакво повторение, както се случи с нас и втора десетка!

И той записваше едно по едно имената в тефтерчето си: „Левски“, „Ленин“, „Майор Томпсън“, „Лиляна Димитрова“, „Вапцаров“, „Генерал Стойев“, „Смирненски“...

Успокоен, че имената на стенвестниците не се повтарят, Русчо седна на поляната и сложил едно празно листче върху дебелия книга „Синът на полка“, покри го бързо със своите драскулки.

— Лошо, лошо, това не са букви — бърбеше си той, като се взираше в писаното. — Ето защо имам 5 по български. Никой не ти обръща внимание на това, какво си чел, какво знаеш, какво съчиняваш. Гледат само почерка, да му се не види макар! Но чак толкова не е нечетлив. Ето, всичко се разбира.

И той зачете статията си „Любен Каравелов и нашия Балкан“. Мото: „Хубава си, моя горо, миришеш на младост“, стихотворение от Л. Каравелов. Любен Каравелов обича българската природа. Той я описва във всичките си повести и стихотворения. Особено се възхищава от нашия Балкан, покрит с вековни гори. И наистина има ли български поет...

— Аз го съчиних, Руско, и го преписах на чисто — прекъсна четенето му Мишо. — Виж дали ще ти хареса.

И той тикна в ръцете на редактора стихотворението си, преписано на чисто.

#### СЕПТЕМВРИЙЧЕ

*Крачи смело септемврийче  
с бодри крачки  
с ведър дух върви напред  
към светли дни.*

*Учи се ти септемврийче младо  
в науката расти  
и в утрешния ден  
първенец бъди.*

*Като пораснеш пък голям  
работи за нашата родина*

*и за делото на Димитров.*

Михаил Гешев

III десетка, III чета

Русчо прочете стихотворението, сви устни и рече:

— Ако гледаме как е написано — краснопис отличен, но поезията, поезията е слабичка. Не че няма мисъл. Има идея, както се казва, но...

— Кое не ти харесва?

— Кое ли? Как да ти кажа! Няма рими, ритъм...

— А „крачки“ и „дни“ не са ли рими? Не свършват ли и двете на „и“? А „расти“ и „бъди“?

— Само „расти“ и „бъди“. В „крачки“ и „дни“ ударението не пада на една и съща сричка. Не си сложил препинателни знаци. Аз пиша грозно, ама всичко това го спазвам. Колко имаш по български?

— Шест — оживи се Мишо.

— Шест! На кое отгоре! Само красиво пишеш.

— Учителката ми харесва съчиненията.

— Може. Това си е нейна работа — каза с болка Русчо, като се сети за своята петица. — Но слушай, Мишо, ние с тебе ще си услужим. Аз ще ти поправам стихотворението, а ти ще ми препишеш статийката за Любен Каравелов. Става ли?

Мишо веднага се съгласи и двете момчета се заловиха за работа.

За пръв път тоя ден, откакто бяха набедили Мишо, че е поет, той разбра какво значи техника на стиха. Русчо скандираше гласно стъпките на всеки стих, като ги броеше на пръсти.

*Крачи ти, смело септемврийче — (девет)*

*и с бодър дух върви — (шест)*

*по пътя славен на прогреса — (девет)*

*напред към светли дни! — (шест)*

*Учи се, септемврийче младо! — (девет)*

*В науката расти — (шест)*

*и в утрешния ден прекрасен — (девет)*

*ти първенец бъди! — (шест)*

Но както и да въртя Русчо третия куплет, не можа да го поправи, затова той го завърши така:

*Да бъде твоята любов — (осем)  
родината и Димитров! — (осем)*

На това Мишо се малко понамръщи. Той не обичаше да употребява думата любов в съчиненията си. Но нямаше време за бавене. Съревнованието се разгаряше и трябваше да се бърза. Когато Мишо преписа още веднъж стихотворението, Русчо каза:

— Михаил Гешев — това име не струва. Искаш ли да се подпишеш „Вихър Огнев“?

— Вихър Огнев? Но...

Това име му се видя много силно за неговата поезия. Той беше свитичък и скромнен и не обичаше гръмките слова. Чувстваше поезията със сърцето си, макар и да не познаваше законите на стихосложението. Но Русчо, който се смяташе всезнаец по литературните въпроси, защото баща му беше литератор и журналист, не го остави да се изкаже.

— Така ще бъде — Вихър Огнев или Огнян Вихров. Избери от двете едното!

— Както ти кажеш — съгласи се скромно Мишо, но мисълта, че се е прекръстил от Мишо на Вихър, дълго го безпокои.

## ПОДГОТОВКА ЗА ПРАЗНИКА

Всички септемврийчета в лагера се суетяха около стенвестниците. Само Кольо не вземаше участие. В неговата десетка влизаха най-малките момченца, с които големите се забавляваха, като им бяха измислили най-различни прякори — Малчо, Чочко, Американец, Бъзлю, Владика, Продъненото, Малкият пелтек, Средният пелтек, Църен гявол. На Кольо пък думаша Санчо Панчо. Той понасяше този прякор, когато идеше от устата на големите. Обаче, ако някое от „фъстъчетата“ се опиташе да му рече Санчо, издаваше веднага тежък юмрук по зъбите.

Така мнозина разбраха каква сила се крие в ръката на Кольо. Малките го избраха десетник, но когато му предложиха да стане редактор на вестника, той махна с ръка:

— Аз не съм по тия работи. Виж приятелят ми Русчо... Него си го бива.

Той още съжаляваше, че не е в една десетка с Русчо.

Малките се озадачиха. Бяха събрани от три различни училища и не се познаваха. Питаха се кой да бъде редактор на стенвестника и как да му е името. Ангелчо предложи:

— Да го наречем „Генерал Стойчев“.

Всички се съгласиха и веднага избраха Ангелчо за уредник на вестника, а Малкият пелтек, който се почувства обиден от това, поиска сам да стане редактор.

Ангелчо изтича веднага при Иван.

— Побратиме, уредник ли е по-главно или редактор?

— Ръката ли е по-главна или пръстите?

— Ръката.

— Тогава!

— Не разбирам.

— Ръката е една, а пръстите са много. Редакторът е един, а уредниците — много. Ясно?

— Значи редакторът...



— Да.

— Ух, пък аз мислех... — смънка под нос момченцето. — Но догодина ще стана редактор. Ще видиш.

— Охо!

— А уредникът за какво е?

— Да събира всички листчета и да ги лепи на картоната.

— О, то било нищо работа!

— Ти да не си уредник бе, Американец?

— Аха.

— Затова ли питаш? Браво, побратиме! Сега какво друго искаш? Всичко ще те науча. Само да си имаме уважението. Днес мирише на прегоряла захар. Ще дават крем за десерт. Ще трябва ли като вчера при сутляша, да те чукам и подсещам с хлебни топчета? Или сам ще си спомниш какво си обещал на своя побратим?

— Но аз много обичам мляко с ориз.

— Е, кой не обича, ама когато човек...

Иван не довърши, защото го извикаха в голямата палатка и му възложиха да мие чинийките за боя, та работата около стенвестника да върви по-бързо. Сега и Симето помагаше. Той пишеше старателно големите заглавни букви „Никола Вапцаров“, стенвестник на IV чета.

Ако Кольо не беше при „фъстъчетата“ и него щяха да накарат да работи. Но малките не можеха да му се наложат. Затова той се измъкна от палатката и отиде при стареца, който сечеше с брадва, дялкаше с тесла или режеше с трион различни греди и дъски.

— Дръж бе, „мамин Кольо“ — викаше му дядо Тома закачливо — дръж, че ще те правим майстор!

— А за какво ти са тези дръвчета?

— Това са крака бе, крака на маса. Ще я завия в палатката на началнико. После ще направим друга за лекарствата на сестрата, а след това ще почнеме да отмерваме и за тезгяхо.

— То не е тезгях бе, дядо Тома, то е естрада.

— Страда — нестрада, я не й разбирам. Я си му казувам просто тезгях. Дръж сега здраво, да срежем тоя кърпел!

Но като дойде време да се скове масичката, момчето показва такова познание по дърводелство, че старецът започна за всичко да се съветва с него.

— Кажу сега, „мамин Кольо“, как да зачукаме тезгяхо?

— Естрадата — упорстваше Кольо.

— Дявол ги знае! Че за какво е тоя тезгях! Я колчава е поляна!  
Но Кольо обясняваше на стареца.

— Трябва. От естрадата ще говорят артистите. Ще имаме гости от другите лагери и от града. Нали в неделя откриваме лагера! А ти виждал ли си, дядо Тома, Емил Марков? Едно момче от голямата палатка ще говори за него, защото нашият лагер се казва „Емил Марков“.

— Па може да съм го видвал по градо. Он е нашенец, лайсе. Но отдека да ти знам, че он бил Емил Марков! — бърбореше старецът. — Виж, другите — Манол и Борис, дето се губеха по Русия, има, лайсе, двайсет години, знам ги я. Манола избрахме у парламента. Я пущих за него бюлетинка.

— А ти от Берковица ли си, дядо Тома?

— От Лопушна съм, но съм се преселил отдавна в градо. Вадех на мегдано мекици. А ти искаш ли да те водим у наше село? И там има, лайсе, колония...

— Искам, дядо Тома, само дано ме пусне началникът.

— Че те пуци, че те пуци, бъди раат! Он е добър.

Така както си бърбеха, старецът и момчето сковаха неусетно естрадата от пригответните през седмицата дъски, после нарамиха секири и отидоха в гората да насекат пръти и клони. Докато всички септемврийчета и техните ръководители бяха заети с репетиции, стенвестници, табла, украса, дядо Тома и Кольо извършиха най-тежката работа. Около десетина пъти те отиваха до гората и се връщаха с товар клони на гръб. После подредиха струпаната грамада пръти и клони около изправените във вид на колиба дръвчета. Така се получи цяла купа съчки, които щяха да запалят вечерта на лагерното тържество.

— Виждал ли си лагерен огън друг път, дядо Тома?

— Как не! Ами лани? До небето че стигне, я ти казвам... Много съчки набрахме, лайсе...

## СИМОВЦИ

Докато траеше приготвянето за празника, Иван бе успял да се побратими с още няколко момченца от първа десетка, които не вземаха участие нито в стенвестниците, нито в говорящите хорове, нито в монтажите, солата, сценките. Той бе им раздал всичките си джунджурийки — от празните куршуми до лъскавите камъчета. Всеки обяд, закуска или вечеря той сядаше срещу една от своите жертви, преструваше се, че яде спокойно, но сините му очи шареха по цялата трапезария. Ако малкият побратим се случеше по-далеч, щом получеше десерта си, едно топче колкото грахово зърно, направено от средата на хляб, го чукуваше по нослето. Това беше предупредителният знак. Момченцето заставаше нащрек и не след дълго под масата се протягаше ръка, която поемаше ловко канчето с млякото и компота или чинийката с макароните и крема, и след миг я връщаше празна. Когато децата забележеха, че Иван се подава изпод масата, стиснал устни, за да скрие белите си млечни мустаци, питаха с учудване:

— Какво правиш, Сврака, под масата?

А Свраката отговаряше уж сърдито:

— Падна ми лъжичката, та я търся.

Голямо щастие бе за Иван, когато успееше да се подслади с десерта на двама свои побратими.

Но има една българска поговорка — еднаж гърне за вода, дваж гърне за вода, трети път се счупва. Така стана и с Иван. Нещастieto дойде оттам, отдето най-малко го очакваше той.

Приготвянията за тържественото откриване на лагера и лагерния огън бяха към своя край. Стенвестник и портрет на патрона, обкичен със зеленина, красеше всяка палатка. Съревнованието спечели трета чета, поради което Русчо надигна тънкия си правилен нос и някак пренебрежително поглеждаше всички останали редактори. Пред всеки вход — красиво изработени градинки от мъхове, треви и полски цветя, между които се провираха пътечки от черен пясък, а върху него изпъкваха по-ярко различните лозунги от бял пясък, както и името на

десетката — Любен Каравелов, Христо Ботев, Христо Смирненски, Ленин, Майор Томсън... На земята пред лехичките бяха направени от камъчета и клечици големи петолъчни звезди, ОФ или сърп и чук. Трета десетка на трета чета и за това спечели съревнованието. Тя бе изработила моделчета на волейболно и баскетболно игрище, а петолъчната звезда бе украсила със знаменца от книжки. Русчо даде идеята да се изработи с тънки клечки горичка с изворче, а под тях да се напише „Хубава си, моя горо“. Портретът на Любен Каравелов, нарисуван от Сашко, поставиха точно над горичката. Изобщо колективното детско въображение добре се бе проявило. Обкичиха със зеленина входовете, арката и навеса. Симето бе нарисувал с красиви букви името на лагера „Емил Марков“. В трапезарията закачиха големи табла — лагерния план, програмата на цялата смяна, разпределена по дни, и дневната програма, разпределена по часове. Върху тия табла работиха няколко септемврийчета под ръководството на Симето, който пък приемаше инструкциите на ръководителя на декоративно-художествения кръжок. Не беше още довършен само големият портрет на Емил Марков.

Както се бе навел над работата си; обърнат с гръб към палатките, Симето забеляза, че футболната топка прехвърча през малката полянка. Момчето повече усети, отколкото видя скъпоценната топка и вдигна очи. Кой ли играе сега, когато всички са под напрежение за празника! Когато целият лагер рисува, пее и декламира! Аха, ето кой бил! Симето остави натопената си в боя четчица, сложи ръце в джобовете на късите си бели шорти, изпъчи снага и пристъпи с тежки стъпки към мястото, дето топката падаше на земята и отскачаше, ритана от два яки мускулести крака.

— Риташ ли, риташ ли, Сврака! Ние се пържим в работа, а ти риташ, а! Ти не си ли от тоя лагер, а? Или на теб е все едно дали ще се отсрамим в неделя пред гостите, или не. Струва ми се, ти имаше някаква длъжност — да миеш четките и паничките, а? Защо си дезертирал от задължението си?

Иван се спря всред поляната. Сините му очи загледаха злобно.

— Ти какъв си ми бе? Моя работа е ще играя ли, или няма да играя! Нито си десетник, нито четник, нито пък съдия, нито редактор, за да ми заповядаш.

С тези думи Иван искаше да клъцне своя съученик.

— Може сега да не съм нищо, но ще стана, ще стана само заради такива като тебе, дето се правят на ни лук яли, ни лук мирисали.

— Какво, какво? Я повтори!

— Ще повторя. Питам те аз тебе какво си лъгал като дърт циганин, когато ме наказаха заради млякото? Преструвал си се, че хабер си нямаш от нищо и все против мен си ментил. Ако тогава не те натупах, ще те натупам сега. Имаме си ние с тебе стари сметки за разчистване. Кой изяде на Русчо пърженото пиле и курабиите, а? Мислиш, че като мълчах досега, със скръстени ръце съм седял? Не съм разпитвал и разбрал кой е пренасял багажа ни, а! Носили са го трима, и то от най-добрите и честните септемврийчета — Марчо, Мишо и Валентин. Те ли ще изядат чуждата храна? Аз още тогава се усъмних в тебе, но Русчо, нали не те познава, се намеси и ти отърва боя. Но аз мога и сега.

— Хайде, почвай! Защо стоиш?

Иван взе да завива и без това късите ръкави на фланелката си, с което искаше да каже, че е готов да се бие.

— Сега няма да се занимавам с тебе, защото си имам важна работа. Както виждаш, довършвам портрета на нашия патрон. Но те предупреждавам, че ако отсега нататък те заловя в кражба и нечестност или че пиеш млякото на децата, мисли му!

Това предупреждение не стресна Иван. Той познаваше добре Симето. Като повечето артистични натури и Симето бе разсеян, невнимателен, та Иван му викаше скрито „заплес“, от когото можеш и ризата да снемеш от гърба, без да те усети; акордеонист, свирач на руски песни и партизански маршове, малко нещо художник, с една дума — будала.

Но този път хитрецът Иван се бе излъгал. Той не знаеше колко безсънни нощи бе прекарал Симето, като стоеше на пост в лагера почти през вечер и тъй отменяше по-слабите и недобре екипираните септемврийчета. През тия дълги часове, когато се разхождаше с копието в ръка край палатките и се заслушваше, Симето си бе дал сметка за преминалите безполезни години и се бе зарекъл да не срами вече своите родители комунисти.

И когато казваше на Иван: „Може сега да не съм нещо, но ще стана, ще стана само заради такива като теб“, Тимур пак се яви пред очите му. Сега любимият герой от книгата го гледаше усмихнато, като

близък другар, и сякаш му шепнеше: „Веднъж да почнеш само, после е лесно!“.

И Симето започна. Още същата вечер през свободния от занимания час той свика събрание зад близката купа сено, недалеч от лагера. Присъстваха най-добрите септемврийчета — Здравко, Мишо, Русчо, Валентин, Васко, Първан, Марчо, Зарко и Кольо. Симето откри събранието.

— Другари — започна той звучно, — нашите по-големи братя и сестри са бригадири! Кой на Хаинбоаз, кой на Перник-Волуяк, кой на Копринка, на Росица и на много други обекти. Може би аз не ги знам всичките. Ако продължаваме да живеем в тоя хубав Балкан като себелюбци, ще заслужим ли да се наречем братя на тия младежи? Нали утре ние ще ги заместим? Как ще стане това, като не сме подготвени? Нашите братя и сестри бяха ремсисти през фашистко време, а целият РМС участва в съпротивителното движение. Много младежи лежах по затворите, колко погинаха от бой и мъчения в участъците! Колко станаха партизани! Живите излязоха от затворите, слязоха от Балкана възмъжали, закалени, с желание да строят Народната ни република. А ние какво? Имахме ли случай да се учим като тях? Преживяхме ли изпитания, които да ни калят и направят мъже?

— Не! — извикаха всички, трогнати от думите на Симето. Момчетата не можеха да повярват на ушите си. Нима Симето — един третокласник, умееше да говори толкова хубаво? Да не знаят досега, че бил такъв оратор?

— Ето какво, другари — продължаваше ораторът с твърд и спокоен глас, — събрах ви тук, за да обмислим как да образуваме помощна група „Септемврийче“ в нашия лагер. Нейната главна задача ще бъде да издирва крадците, себелюбците, грубияните и други подобни на тях и да ги предава на другарския съд. Но наред с това нейна задача ще бъде да помага на по-малките, да покровителства по-слабите момченца.

— Само момченцата ли, Симе? — попита черноокият Валентин.

— Другарю, бъди дисциплиниран! — обади се Русчо. — Ако има нещо да запиташ, запомни го и когато свърши другарят Симо, ще го кажеш.

— Тогава трябва да си изберем председател на събранието.

— Да си изберем, да си изберем!

- Предлагам Русчо.
- Нека да бъде Валентин!
- Да гласуваме!

Гласуваха за Русчо. Той стана и като направи няколко крачки с гордо вдигната глава, застанал пред другарите си, посочи важно към Симето:

- Има думата другарят Симо Манолов.

Така, ръководено от интелигентния Русчо, събранието премина делово. На първо време оставиха малките момиченца, защото за тях се грижеха Марчето и Стоянка. Набелязаха се само като обекти на другарско внимание Миланчо, Боянчо и Ангелчо. Решиха не само да наблюдават тези момченца при храненето, но и да се погрижат за тяхното облекло. Налагаше се най-напред да ги накарат да си снемат при слънчево време тежките дълги панталони.

Като свършиха изказванията по разни други въпроси, председателят закри събранието с думите:

— Чели ли сте, другари, книгата на руския писател Аркадий Гайдар, хубавата книжка „Тимур и неговата команда“?

— Дето я обсъждахме в литературния кръжок, нали? — обади се с тънкия си глас Мишо.

— Ти може да си я обсъждал, поете, но ние не сме — каза малко троснато Васко. — Не може човек във всички кръжоци да се запише, я! Говори, говори, Русчо! Другарю председател!

Той натърти на последните две думи.

— Имам книжката. Ще ви я дам да видите как дружината на Тимур с всички сили се мъчи да помогне на своя народ в борбата му с враговете — продължи Русчо. — Сърцата на тези съветски пионери тупаха от гореща любов към героите, които даваха кръвта си за родината. Тази своя любов те проявиха, като се грижеха за семействата на фронтоваците. Баща ми каза, че по примера на Тимур и неговата дружина в съветската страна се е създало голямо движение — *тимуровци*. Това е цяла армия от милиони добри деца, които участват във възстановителната работа на родината си, в стопанствата, в колхозите. Така ги наричат всички — тимуровци, по името на героя от книгата на Гайдар. Защо да не кръстим и нашата малка организация за добри дела в лагер „Емил Марков“ на името на тоя наш другар, който пръв ни подсети да я създадем! Съгласни ли сте!

— Съгласни! — викнаха момчетата в един глас.

— И така, другари *симовци*, аз закривам нашето първо събрание. Следващото ще стане утре по същото време на същото място. Да се надяваме, че утре ще чуем онова, което сме наблюдавали през деня. Не забравяйте нашите обекти — Ангелчо, Боянчо, Миланчо!

Симето се опита да протестира, но момчетата не искаха и да чуят.

— *Симовци* ще се наричаме и това си е! — викаха те.

Симето не дочака до утре. Той имаше предположения и бързаше да ги провери. Наблюденията му в колектива се бяха обогатили. Той виждаше своите другари в игра, на трапезата, на работа. Виждаше ги в техните отношения един към друг или в отношенията им към ръководителите. Привидната му разсеяност, на която разчиташе Иван, беше всъщност съсредоточеност. Нищо не бе избягало от наблюдателното око на Симето. Той намираще у всички по-малко или повече добри качества. Само Иван стърчеше като сухо дърво сред млади фиданки и се отделяше от децата по своето себелюбие и лакомия.

И Симето избърза и улови още същата вечер Иван в момента, когато ръката му поемаше изпод масата от ръчичката на Боянчо канчето, пълно с компот.

Веднага след вечеря „симовци“ свикаха извънредно събрание, а на другия ден другарският съд на чета „Никола Вапцаров“ реши за наказание Иван да бъде преместен в лагер „Христо Михайлов“. Дружинният съд прие това решение и го докладва пред лагерния съвет, който го одобри.

И един ден преди тържественото откриване на лагер „Емил Марков“ дядо Тома натовари куфара на Иван върху магарето и го подарка. След него тръгна с наведена глава и Иван. Придружаваше ги физкултурникът.



## В ИЗГНАНИЕ

Тежко беше, особено първите дни, в чуждия лагер. Дето и да идеше, Иван усещаше като въглени по цялото си тяло любопитните очи на новите другари. Най-много го безпокояха очите на две еднакви на бой момчета, които си приличаха. Никъде не можеше да се скрие от тях. Иван ги сравняваше мислено с Бобчински и Добчински от комедията „Ревизор“, която бе гледал в Народния театър. И той им отправяше зъл поглед изпод надвисналите си руси вежди. Около вилата ли се разхождаше или долу край „конюшните“, както бе нарекъл бараките с леглата, под навеса ли, на който думаха трапезария, или край рекичката — навред Бобчински и Добчински изскачаха като че от дън земя и впиваха черните си очи в него. Какво искат? Защо го преследват? Това навярно са шпиони на началника. Следят го и после ще докладват.

Иван се движеше от едно място на друго винаги самотен, замислен, тъжен. Колко тежко наказание му наложиха! Пред самия празник го изпратиха в чуждия лагер. А какви приготовления се правеха горе! Какви чудеса!

Особено се бе врязала в паметта му дългата картонена лента с едрите красиви букви „Лагер септемврийче «Емил Марков»“, опната под арката. Там винаги имаше пост от септемврийчетата, които посрещаха гости, осведомяваха се при кого идват, долагаха на дежурния ръководител, който ги посрещаше. Колко красив изглеждаше целият лагер отдалеч! Сгушен в обятията на планината сред зелени букови гори, той приличаше на селище от приказките. А колко хубави и добри бяха децата там! А тук едни горделиви, важни. На кое отгоре се надуват? Нито едно тяхно момиче не може да се сравни с Марчето например. Тя бърбори непрестанно, но не ти омръзва да я слушаш, както не ти омръзва ромоленето на поточето. Има ли тук подвижно и гъвкаво девойче като Стоянка? Тя тъй хубаво играе разни славянски танци, тъй умее да си приготви подходящ костюм от спални чаршафи и разни там колани! А кой може така да се усмихва, да се сбръчква и

прави на старица като Тоничка? И де е тяхната Теменужка, която пее като същинско рускинче „Москва, Москва!“. Тук нямат акордеонист и не могат да проведат нито една веселба. А там горе, в планината, ще тръгне една група септемврийчета от палатка на палатка и ще пее:

*Ясна вечер спусна звезден кош,  
лека ноц, другари, лека ноц!*

А гората шумоли наоколо, рекичката бълбли сладко, щурци се надпреварват да пеят.

И вечерната проверка тук не струва нищо. Десетниците рапортуват пред четниците едновременно и това прилича на бръмчене в пчелен кошер. Нищо не им се разбира. После четниците рапортуват пред дружинния командир, а дружинният тук е едно фъстъче, с ръка да го бутнеш, ще падне. Изпъчило се, надуло се, като че кой знае каква му е службата. Изправя се то пред началника и вика с кресливия си гласец: „Другарю началник, дружината ми се състои от 120 септемврийчета!“. Хич прилича ли на такова хлапе да нарича началника „другарю началник“, и то пред всички! Горе тая длъжност отначало изпълняваше дежурният по лагер ръководител, а после сам физкултурникът.

Но най-недоволен беше Иван от поздрава през време на рапорта.

— Здравейте, септемврийчета!

— Здраве желаем.

— Отлично!

— Ще с' стараем!

Никой не поздравяваше както горе:

— За делото на Отечествения фронт!

Не се чува мощният отговор, излязъл от стотина гърла:

— Дружно напред!



И главната готвачка се отличава от главната готвачка на лагер „Емил Марков“. Там горе ти сипват по веднъж, ако много настояваш, сипват ти втори път. А тук щещ-нещещ, ще ядеш. Готвачката току обикаля масите с голяма лъжица в ръка и види ли празна чиния, пълни

я, без да те пита, като на туй отгоре те и кани: „Яж, какиното, яж да надебелееш като мен!“. На Иван се струваше, че готвачката проявява особено внимание към него. „Навярно е научила защо са ме изключили, смята ме и тя лакомник и ми досипва ядене, без да държи сметка — мога ли да го изям или не мога“ — мислеше си момчето, като се потеше над винаги пълната чиния. Не го мамеха вече нито млякото, нито сладкишите. Па и как ще му се усладят те, когато черните очи на Бобчински и Добчински брояха всяка негова хапка! Дори баницата със сирене, която дебелата готвачка бе разточила специално за една следобедна закуска, не го зарадва. Ех, да му я бяха поднесли в лагер „Емил Марков“, друго щеше да е!

С една дума, страданията на Иван през първите дни на изгнанието бяха големи.

Но случи се нещо, което той най-малко очакваше. Бобчински и Добчински изведнъж заприказваха с него, а като заприказваха, разбраха се напълно. Те не били лоши момчета, нито някакви шпиони на началника, а близначета без баща. Затова ги приели и двете в лагера. Те се заглеждали в Иван, понеже той приличал по сините си очи и русите щръкнали коси на едно тяхно другарче, което много обичали и което починало през пролетта от скарлатина.

Иван дълго се смя като луд от радост, когато научи това. Значи тук никой не го е следил! И може би и готвачката не го смята за лакомник. И може би не с любопитство, а с обич са го гледали децата. И стори му се изведнъж, че тънката русичка Милка пее много похубаво от Теменужка, а мъничкият Любчо, когото познаваше от влака и който си записваше всичките гари подред, имитира по-добре и лицето му е по-изразително от лицето на Тоничка.

И всичко наоколо му стана изведнъж скъпо и мило. Иван започна да разказва как живеят септемврийчетата в лагер „Емил Марков“. Онова, що одобряваше там, той се мъчеше да го прокара и тук. Особено бе полезен за другарите си от втора десетка, трета чета, към която се числеше.

— Искате ли, другарчета, да окичим алеята от нашата палатка до трапезарията със зеленина? Ще оплетем дълги гирлянди и ще ги закачим от дърво на дърво. А, какво ще кажете? — питаше с блеснали очи Иван.

— Искаме, искаме.

— И на всяко дърво ще поставим портрети на Ботев, на Левски... Ние там украсихме палатките с портрети, а тук ще окичим дърветата.

— Колко хубаво ще бъде! — извика Любчо.

В украсата на алеята взе участие цялата чета, защото художникът беше от друга десетка. Когато сложиха портретите, окичени със зеленина и проточиха гирляндите от едно дърво до друго, всички ахнаха от възторг. Началникът узна чия бе инициативата, повика Иван и го похвали пред цялата дружина. Похвали и трета чета като изпълнителка на тази инициатива. За награда в нейната барака ношува една нощ трицветното знаме, което всяка заран издигаха на пилона, при гръмогласно „ура“ и всяка вечер прибираха. Всички септемврийчета от трета чета бяха поласкани. Очите им грееха. Момчетата изпъчиха гърди. Но най-горд бе Иван. Сега той се залови да изработи от мъх и бели камъчета петолъчна звезда на земята около пилона. Децата се трупаха край него, помагаха му, съветваха се за разни украси. Иван неочаквано порасна в техните очи. Не харесваха името му. Някой го нарече Ваня, като имаше предвид Ваня Солнцев, героят от книгата „Синът на полка“, която бяха обсъждали. Иван напомняше със своя калпак от сиви, щръкнали коси овчарчето Ваня, преди да го острижат и окъпят разузнавачите. Но името Ваня не се възприе. Звучеше то на български като женско име. Не искаха момчетата да обидят новия си другар. Нареккоха го просто Ванка. И на Иван допадна това име. Като чуеше „Ванка, Ванка“, забравяше сякаш мъката по старите другари. Нещо повече. Тази дума можеше да пропъди и най-лошите му мисли, които от време на време го спохождаха. Веднъж си каза: „Какво ще стане, ако предложи на Любчо да си разменим неговите цветни моливчета с моите мидени черупки!“. Беше си съчинил една история за тия черупки, събрани на морския бряг миналото лято. Но като чу да го викат „Ванка, Ванка!“, махна с ръка: „Това е нечестно. За черупките не съм давал пари, а моливите се купуват!“. А колко му трябваша тези моливи за стенвестника!

Но всичко това не беше тъй просто, както изглеждаше на пръв поглед. И Иван бърчеше безцветните си широки вежди, стискаше устни и само така успяваше да устои на изкушението. А и работата пропъждаше лошите му мисли. И той работеше, работеше непрекъснато. Чистеше масите в трапезарията, метеше с високата

метла трохите под тях, оправяше леглата на своите другари и ги учеше: „Изопвай, изопвай одеялото така, по войнишки, като тепсия! Тъй ми е казал баща ми“.

Ванката Кацаров фигурираше в списъците на всички кръжоци. „Ванка, при мен седни! При мен! При мен!“ — викаха го момчетата. И той се наместваше усмихнат, щастлив сред новите другари. Ръководителят на математическия кръжок искаше да упражни с децата смятане наум. Той извличаше бързо от тях както условията на задачите, тъй и отговорите. В задачите на Иван винаги ставаше дума за войнишки копчета, за пагони, за револвери и пушки, затова някой му бе измислил прякор Ванка Войничето. От ден на ден септемврийчетата се уверяваха, че Иван е много трудолюбиво и послушно момче. Защо ли го бяха наказали? Навярно тук е станала някаква грешка! — мислеха си всички.

На трапезата Иван с голямо учудване наблюдаваше слабичката черноока девойка с къдравите коси. Ръководителка, а тъй млада, че който не я знае, би я взел за една от високите третокласнички<sup>[1]</sup>. Тя винаги сядаше до своите „пиленца“, както наричаше най-малките от първо отделение<sup>[2]</sup>, които самият им учител бе довел с каручка от гарата до лагера. Той ги бе предал на грижите на младата ръководителка и си бе заминал. Девойката бдеше като майка над тези деца. Имаше едно слабичко, русичко, което едва дъвчеше и тя го хранеше с лъжичка. За да закрепне по-бързо, отсипваше му мляко от своето канче. Очите ѝ следяха дали всички се хранят и често, за да накара децата да ядат, започваше тихичко да им разказва приказки. Кога обядваше тази девойка? Като я гледаше тъй предана и грижлива, Иван се червеше от срам пред себе си. Той си спомняше „фъстъчетата“ от лагер „Емил Марков“, техните също тъй малки ръце, техните доверчиви очи, наивните им въпроси, мъката им за вкъщи и му ставаше болно. Вместо да се грижи за тях, вместо да им отдели от своята храна, той ги бе обирал, той им бе отнемал млякото и десерта. О, ако някой от другарите му тук научеше това, навярно щеше да го презре.

Със същото учудване Иван гледаше и лекарката — едра, пълна жена с изпъкнали очи. Той я бе виждал и в лагер „Емил Марков“, но едва тук забеляза, че краката ѝ са бинтовани.

— Ударила ли се е? — попита веднъж другарчето си отдясно.

— Нищо ѝ нямаше отначало, но като започна всеки ден — от първия, във втория, от втория в третия лагер — краката ѝ отекоха. И на мама единият е така отекал, защото все права стои, когато пробва дрехите на клиентките. А който не знае, мисли, че се е ударила. Боли, не ти е работа. Мама много се оплаква. Лекарите ѝ препоръчват да лежи, а тя...

Момчето продължаваше да описва познатата му болест, но Иван не го слушаше вече, а се питаше: „Нали е лекарка, знае, че трябва да лежи, а тя с подути крака обикаля от лагер на лагер“. Особено силно впечатление му направиха думите, че отива и до първия лагер в местността „Ашиклар“. Иван добре знаеше „Ашиклар“. Нали бяха тръгнали най-напред със Симето, Русчо и Кольо в тая посока. Пряк път няма. Трябва да се мине през града. А само от втория лагер до града са пет километра. И от града до „Ашиклар“ навярно не са по-малко. Да извървяваш всеки ден десет километра с подути крака, за да контролираш здравето на децата, какъв героизъм! Лекарката знае, че това е нейният човешки дълг и го изпълнява добросъвестно. Не е ли същото и с домакина! Не тича ли и той до града, за да осигури продуктите, които изпраща с магарето на дядо Тома и не се ли е връщал по най-голямата жега, зачервен, без да може дори да обядва от умора!

Иван си спомняше и за преданите в лагера „Емил Марков“ младежи и девойки — ръководителите. Едната бе ученичка от VI клас<sup>[3]</sup>. Значи, само три години по-голяма от него. Три години, а какво чувство за дълг у нея! Тя ставаше всяка нощ в часа, когато започваше студът в Балкана, обикаляше палатките, вдигаше изританите одеяла, подгъваше ги добре и завиваше до гуша децата. Колко пъти е завивала и него! Дори му е хвърляла върху одеялото и палто. А ръководителката на драматично-художествения колектив неведнъж се бе отказвала от десерта си в полза на Ангелчо, Боянчо или Миланчо. В лагер „Емил Марков“ имаше само три малки момиченца, но никой от септемврийчетата не бе се погрижил за тях. Напротив, някои като Иван гледаха да им отнемат ако не храната, то топката от ръцете. Защо не вземаха пример от ръководителите си? Студентът по медицина например бе отстъпил едното си одеяло на гърбавичкия Боянчо.

Все по-често започнаха да се явяват такива мисли в главата на Иван. Ако го приемат пак в стария лагер, той ще знае сега какво да

прави. И преди да заспи, все си мечтаеше за този щастлив ден. Мечтаеше да се върне не защото тук му беше зле. Напротив. Тук всички бяха внимателни с него и го обичаха, но защото искаше да поправи грешката си, като започне да се грижи за онези, които бе обрал и оскърбил.

Най-после и тоя ден дойде. Вечерта, когато се правеше равносметка на извършеното през деня, било то добро или лошо, лагерният началник каза: „Сега идете да спите, деца, че утре дълъг път ни чака. Другарчетата ви от «Емил Марков» ви канят на лагерен огън. Ние ще използваме случая да заведем там и Ванката. Всички сте съгласни, нали, че момчето се държа много добре? Няма нито едно провинение и затова смятам за справедливо решението на лагерния съвет да се намали наказанието на Ванката с няколко дни. А вие какво ще кажете?“.

Децата, изненадани и смутени мълчаха. И като по даден знак всички започнаха да скандират: „Ис-ка-ме Ван-ка-та да о-ста-не при нас! Ис-ка-ме Ван-ка-та да о-ста-не при нас!“.

Беше тъмно и никой не видя как се насълзиха сините като метличина очи на Иван.

---

[1] Седмокласници днес. ↑

[2] Първокласници днес. ↑

[3] X клас. ↑



## ПАК ПРИ СТАРИТЕ ДРУГАРИ

На другата вечер няколко фенера осветяваха пътя на цялата дружина септемврийчета от лагер „Христо Михайлов“. Иван вървеше най-напред и предупреждаваше другарчетата си: „Тук е рекичка, прескочете! Тук е ниско от едната страна“. Поради лошия път децата се движеха безредно, но когато излязоха на равно и забелязаха светлинка в далечината, физкултурникът наду свирката, стегнаха се редиците, замаршируваха в такт под звука на новата песен:

*Хей здравей, отново виж ни,  
лагер наш незабравим,  
идем с песните предишни  
дружно да те поздравим!*

Думите на песента се забиваха в сърцето на Иван. Нима не идеше и той заедно с новите си другари в стария „лагер незабравим“! Как ли ще го посрещнат? О, ако чуят новите другари, че старите са го наричали „сврака“, какво ли ще си кажат за него!

Както си мислеше, изведнъж Иван почувства, че в тъмното, недалеч от тях, стоят другите и чакат. Той предупреди шепнешком физкултурника, редом с когото вървеше и водеше дружината. „Тук са, тук са, другарю. Не се виждат, защото светлината пречи, но аз съм сигурен, че са се строили от двете страни на пътя и мълчат, за да ни изненадат.“

Гласът на Иван трептеше от вълнение.

— Ура, другарчета, мощно ура! — дигна ръка физкултурникът.

Сто и двадесет гърла извикаха „ура“ и Балканът проеча.

Когато стихна тяхното ура, другарско приветствие също тъй мощно, радостно, сърдечно и вълнуващо сърцата, огласи тъмния Балкан: „Добре дошли, другарчета, добре дошли!“.

Не трябваша вече редици, строй. Двете дружини мигом се сляха в една. Към всяка група гостенчета се присъедини група домакини и всички бърбореха весело, смееха се и се закачаха. Така изскочиха на високата поляна. Там се разположиха на кръг около една черна грамада изправени дървета и клони. Когато физкултурникът с помощта на Кольо и Първан от лагер „Емил Марков“ подпалиха съчките, на естрадата, обкичена от двете страни със зеленина, застана строен юноша. Пламъците осветиха неговото високо гладко чело и тъмната му вълниста коса. Големите очи, озарени не само от лагерния огън, но и от огъня на душевно вълнение гледаха далеч над детските глави към тъмните дървета покрай реката. И младежки глас, наситен с чувство, плътен и сочен, прокънтя в нощната тишина:

— Другари, огънят, който запалихме сега, е символ на огньовете, палени от нашите прадеди, борците за народна свобода — хайдутите. Те са скитали по тези места. Мнозина от вас знаят, че недалеч от лагера се намира местността „Хайдушки водопади“.

— Знаем, как да не знаем — каза тихичко Иван, като си спомни как се бе лутал със Симето, Русчо и Кольо в планината.

— Другари — продължи младият оратор, — огънят е символ на онези пламъчета, прикрити в шумата, които нашите славни септемврийци от 1923 година са палили. Тоя край даде най-много жертви тогава. Тук са погинали мнозина от въстаниците. Оттук са минали и онези, които се спасиха от тъй наречените шпицкоманди и избягаха в Югославия. Границата е близо. Огънят е символ и на ония кладни, палени от българските и югославски партизани, загинали в борбата срещу фашизма. Затова наричаме тоя огън „огън на свободата“. Да коленичим сега и в памет на хилядите борци да изпеем: „Вий жертва паднахте в неравна борба“.

В тоя миг диригентката на хора вдигна ръка, даде тон и всички септемврийчета коленичиха и запяха тихо и бавно. Пееха и двата лагера. Пееше и Иван. Точно срещу него на естрадата бе коленичил стройният юноша, който произнесе речта. Нима това е Симето? Колко се е променил! Колко доброта излъчва тъмният му поглед! Гласът му е твърд, силен...

— Симе — зашепна Иван, когато постепенно песента заглъхна, — ще ме обичаш ли, както ме обичат другарите от втория лагер? Няма ли да ми се подиграваш пак, да ме ругаеш и наричаш „сврака?“

Но един тих и задушевен глас прекъсна шепота на Иван. В дълбочината — там, дето падаше сянката на Балкана и не се виждаха лицата на коленичилите септемврийчета, някой декламираше стихотворение за борците:

*А паднеш ли в ръце им,  
при най-жесток побой,  
ти дума да не кажеш,  
ти пак да си герой!*

Когато невидимият декламатор млъкна, стана нещо, което Иван не очакваше. Най-напред се изправи Симето на естрадата, наду свирка и в миг поникнаха и цъфнаха двеста цветчета в градината на лагера. И се чу ясен глас:

— Дружина „Емил Марков“, строй се за извънредна вечерна проверка!

— Командир! Значи, той е командир вече! — шепнеше смаяно Иван.

Той не знаеше къде се намира от щастие. Почувства третия лагер като свой. Чу ясните и кратки рапорти на десетниците пред четниците. Видя и четиримата четника, застанали пред Симето. Марчето издигна срещу пламъците на все по-разгарящия се огън ръка, обърната към челото и каза звънко:

— Другарю дружинен командир, рапортува четникът на първа чета „Роза Димитрова“. Четата е строена за тазвечерната извънредна проверка. Тя се състои от двайсет и девет септемврийчета. Всички са налице, с изключение на една болна. Денят мина спокойно.

В момента когато отиваше на рапорт Тоничка, Иван се затича към своята десетка и зае старото си място. Четникът Здравко го видя, ухили се и като дойде неговият ред за рапорт, каза тържествено:

— Другарю дружинен командир, рапортува четникът на четвърта чета „Никола Вапцаров“. Четата ми е строена за тазвечерната извънредна проверка. Вчера четата ми броеше двайсет и пет септемврийчета. В този час тя брой двайсет и шест. Щастлив съм да ти съобщя, другарю командир, че между нас е пак нашият любим другар Иван Кацарски.

Последните думи Здравко изрече спокойно и бавно, но те преминаха като електрически ток през сърцата на всички септемврийчета. Настана оживление в редиците. А силният глас на Симето прокълбна пак над Балкана.

— Дружина „Емил Марков“, здравейте!

— Здраве желаем! — отвърна цялата дружина.

— За делото на Отечествения фронт!

— Дружно напред!

— Отлично! — похвали командирът своята дружина.

— Строим Народна република! — гръмко отговори дружината.

Докато траеше литературно-музикалната програма на двата лагера, оповестявана от двама редуващи се конферансиета, Иван се приближи до Симето.

— Значи ти си сега дружинен командир? Много се радвам. Аз ще ти бъда един от най-добрите помощници. Симе, аз не съм като по-рано... Ще видиш.

— Радвам се, Иване, много се радвам — отвърна шепнешком Симето, — но сега мълчи да не смущаваме другите. Утре ще си поговорим по-подробно.

## СИМОВЦИ СА НАЙ-ДОБРИТЕ СЕПТЕМВРИЙЧЕТА

Всичко в лагера „Емил Марков“ си беше същото, а на Иван се видя някак ново. Децата пораснали, почернели, обгорели. Очите им светят. Движенията им са по-пъргави. Телата — по-изправени. Ведрината се провеждаше бодро. Никой не закъсняваше. В лагера се пееха нови песни. Всички се хранеха мълчаливо и точно в определен час. До един спяха през време на следобедната почивка. Участваха в игри и занятия и цялата поляна приличаше на градина с цветни лехи. Това бяха кръжоците, в един от които влезе и Иван. Почти всяка вечер уреждаха забави по палатки, общи веселби. Иван дишаше по-леко сред своите другари. Така диша човек, завърнал се след дълго отсъствие при свои близки. Когато останеше сам, той си спомняше как се сърдеха за него септемврийчетата от двата лагера вечерта, посветена на падналите за свободата борци: „Ис-ка-ме Ван-ка-та Ка-цар-ски!“ — скандираха гостенчетата. „Не си го да-ва-ме!“ — отговаряха домакините.

Септемврийчетата от лагер „Емил Марков“ възприеха това „Ванка“. Старите негови другари го наричаха простичко и интимно „Ванка“. Само Симето отначало му думаше „Иван“, но и той свикна с новото име.

Всички му се радваха, че си е дошъл. Сестрата го питаше угрижено:

— Ванка, виждаш ми се нещо поотслабнал. Да не си боледувал там, долу?

А дядо Тома го закачаше ухилено:

— Нашийо хлебец е по-сладък, по-сладък е, Ванка.

И той знаеше, че Иван е вече Ванка.

Но най-чудни в отношенията си към него бяха „фъстъците“. Те го гледаха със светнали очички и тъй като не знаеха как да изразят радостта си, тичаха да го настигнат. Когато той през някой свободен час се разхождаше сам из поляната, изравняваха се с него и се мъчеха

да крачат с широки крачки като него. Те не знаеха какво да му кажат, но Иван сякаш долавяше как дружелюбно бият мъничките им сърца. Нима бяха забравили колко ловко отнемаше от тях футболната топка? Как се побратимяваше, как ги лъжеше, че простите войнишки тенекиени копчета са генералски и златни? Как разменяше мидени черупки, шишенца, кутийки и разни там джунджурийки срещу мляко, компот, сутляш, крем, макарони — с една дума най-сладките десерти, които сама главната готвачка леля Мария приготвяше? Нима бяха забравили? Момченцата припкаха сега само по къси гащета и не се отличаваха от другите лагерници. Колко жалък изглеждаше преди гърбавичкият Боянчо в своите избелели, изтрити, дълги до земята панталони, по които се виждаха какви ли не по цвят и вид кърпки — и зелени, и сини, и червени...

Но когато заваля дъжд, панталоните се появиха пак. Панталоните на Боянчо не бяха ония, кърпените, а нови, тъмносини като на големите гимназисти.

— Кой ти даде тези панталони, Боянчо? — не можа да се стърпи да не запита Иван.

— Симовци. Ти не знаеш ли? Дадоха ми и нова фланелка и тези долни гащи, дето са на мене, и чорапите в торбето — всичко ми дадоха те, а и парички...

— Кой ти ги даде? Не разбрах.

— Симовци.

И детето сви щастливо очички при тая дума, като че не бе казало *симовци*, а *черешки*.

— Кой, кой? — продължаваше да недоумява Иван.

— Симовци — повтори с гордост момченцето. — Само големите септемврийчета влизат в това дружество, и то момчетата. Как да не ги знаеш? Ти като отиде в другия лагер, не минаха няколко дни и ето че пристигна един голям колет от София за Русчо. Ние мислехме — сладкиши, а то било ей тия панталони и ризата на дядо Тома. Прати ги бащата на Русчо. Те не казват, та да си мислим, че ни ги дават *симовци*. Ама аз се досетих — рече Боянчо дяволито усмихнат. — А гуменките не зная от кого са, но и тях пак симовци ми дадоха. А аз, като ми дадоха парите, върнах си на Ангелчо, дето имах да му давам.

Като каза това, Боянчо се затича леко по мократа трева към навеса, дето се бяха събрали повечето деца.



— Какво ли е то *симовци*? — мислеше си Иван. — Навярно някакво дружество със спортни задачи, също като тяхното квартално

„Метеор“. Членовете на „Метеор“ носеха бели фланелки с бродиран червен кръг, а в кръга — буквата „М“. Дали и тези *симовци* не носят някакъв знак по фланелките си като *метеорци*?

Иван напразно се взираше в дрехите на всички септемврийчета. По тях не се виждаше никакъв знак.

Тогава започна да пита. Обърна се най-напред към най-бъбривата от всички — Марчето.

— Кои са тези *симовци*? Докато ме е нямало, те, изглежда, са паднали от небето. Метеор някакъв.

— *Симовци* ли? Те са най-добрите септемврийчета. Когато някое момче се разболее и остане на легло, дори и да е в изолационната палатка, *симовци* се редуват край леглото му, четат му някоя книжка, разказват му приказки, носят му храна и вода, ама знаят и да се пазят. Сестрата ги е научила. Ние ги виждаме тогава кои са. Но те са толкова много, че не мога да ти ги изброя — Русчо, Симо, Кольо, Валентин, Марчо, Мишо, Сашо, Митко, Зарчо... Веднъж си помислихме че са цялата четвърта чета, а после си казахме — не само четвърта, а и трета. Но да ти съобщя и една тайна. И ние си имаме *симовци*. Засега са около десетина момичета. Днес например шием терлички на Теменужка, поправяме и моите. На мен за какво ми са, като си имам гуменки! — продължаваше да бъбри девойчето. — А как е в другия лагер? Там има ли *симовци*? Виждаш ли колко по-назад са те?

Така Иван разпита и други деца и научи историята на това ново движение в лагера.



## СТАРИ СМЕТКИ

Иван разбра, че Ангелчо, Боянчо и Миланчо не са злопаметни деца. Но това все пак не го успокои. Напротив, колкото малките биваха по-дружелюбни с него, толкова мъката му ставаше по-голяма. Тя растеше и от постоянните грижи на *симвоци* към децата, и от привързаността на ръководителите, които от ден на ден му ставаха по-близки. Като че това не бяха чужди младежи, гимназисти и студенти, а негови родни братя и сестри. Тази мъка се усилваше и от кротките майчини обноски на лагерния началник. Иван знаеше, че началниците на баща му са строги и особено държат на това да се изпълняват техните заповеди. Във войската има здрава дисциплина — казваше баща му. И когато беше в добро разположение, той се поотпускаше да поразкаже как са воювали през време на Отечествената война. Как младият поручик обичал да се шегува с войниците и разговарял с тях приятелски, като че нямало разлика между един образован поручик и един прост войник. Но за висшите свои началници баща му не казваше нищо. Като чу за пръв път Иван, че и в лагера има началник, той се смути малко. Мислеше си — какъв ли ще е тоя началник. Някой едър, широкоплещест мъжага! И преди да дойде в лагера, все си представяше как силни мъжки ръце му удрят плесници или му теглят ушите. Знаеше Иван, че боят върви винаги по петите му. Баща му имаше грижата за това.

Какво беше учудването му, когато още първата нощ, след лутането си в Балкана видя, че лагерният началник е една дребна, слабичка първоначална учителка от училище „Пенчо Славейков“ в квартал „Горни Лозенец“! Той бе погледнал на нея отвисоко. Ехе, тя ли ще го управлява! Нему баща му не може да му заповядва, та тя ли! Той бе забелязал върху масичката ѝ, изработена от дядо Тома, дебела книга, подвързана със синя хартия. Това е сигурно дневникът, в който ще записва кой какво е вършил! Кой ли е първият немирник? Не, не съм аз. Мене няма да ме хванат лесно.

Той се вмъкна един ден в палатката на началника. Разгърна дебелия книга. Никакъв дневник, ами роман! Но какво заглавие носеше той роман! *Педагогическа поема*. Иван знаеше какво е туй педагогика. Бе подслушвал веднъж, когато майка му казваше на баща му: „Цвятко, не си добър педагог, не си. С бой няма да го оправиш! Ти по войнишки гледаш, а той е дете. Детското си иска. Кажи му човешки, да те разбере“.

И сега, като гледаше как му се усмихва началникът, как кротко му говори, как другарски го пита за нещо, Иван знаеше, че той прави това, защото чете оная дебела книга в палатката.

Тези именно обноси на началника много му напомняха неговите грешки. И той се укоряваше. Случваше се понякога до късно да не може да заспи. Какъв отвратителен себелюбец съм бил аз! Хитрец! Ламя! Да лапам чужди десерти! И на мама писаха... Мама, която толкова ме обича! Грижи се за мен! Нали съм й едничък! А колко мъки й причинявам! Това ли заслужи тя?

Иван не можеше да забрави онова писъмце на Ангелчо, което скъса, без да се колебае. Не можеше да забрави и оная смачкана по джебовете на момченцето двадесетолевка, която то пращаше на своето братче Петьо, да се почерпи, и с която се бе почерпил самият Иван. Той си припомни и други свои постъпки, особено когато се намираше нощем в леглото. Ах, тая тиха балканска нощ! Чува се само песента на водата, отбита от голямата река и от време на време как някое птиченце кърши клончета в гората! Но тая чудна нощ се превърна за Иван в цяло мъчение. Как да се успокои? Да поговори с някого от другарите си? С кого? Всеки ще му се изсмее! Кой е най-добрият от всички?

— Симето! — едва не извика Иван. Той е като студентът по медицина, като ръководителката на драматично-художествения колектив, която сне дрехата си оня ден, като заваля дъжд, за да загърне Теменужка по дългия път от трапезарията до палатките. Той е като другарката Милка, която ги завива всяка вечер. Справедлив, внимателен, сериозен.

— Нашият командир! — прошепна пак Иван, зави се с одеялото и заспа.

Двамата бяха седнали под едно дърво в гората. Над главата им чуруликаха птички. Лек планинец люлееше зелените листа.

— Ванка, не зная как да ти благодаря за доверието. Един път учителят по история благодари на Митко, че разказа добре урока си. Помниш ли? Бяхме във втори<sup>[1]</sup> клас. Никой не можеше да обели и дума за Свещения съюз. Учителят се отчая. Навярно си мислеше, че не ни е обяснил добре урока. И ето, става Митко и го разказва, и то не просто като в учебника, а със свое разбиране, със свои думи. Затова учителят му каза „благодаря“. Няма да го забравя никога. Така ти благодаря и аз сега, Ванка. Разбираш ли ме? Нов човек си! Дай си ръката! Чаках да ми заговориш, както вечерта край лагерния огън. Помниш ли? Искам само да те посъветвам, нали съм един месец по-голям от тебе, бацько съм ти — рече той и започна да се смее високо, неудържимо.

А после сложи ръка на рамото на Иван и продължи:

— Сега ти остава да оправиш старите си сметки. Де какво си взел — да го върнеш. Разбираш ли ме? А колкото за нас — Русчо, Кольо и аз — ще те почакаме. Пилето ще върнеш живо. Ние ще си го отгледаме. Нека порасне и стане нашата първа кооперативна ярка. Кольо ще й направи курник, а ние под ред ще й носим каквото остане от софрата. Разбира се, и ти ще участваш. Нашето скитане из Балкана ни свърза завинаги.

Никога сините очи на Иван не са блестели с такава светлина. Никога сърцето му не е туптяло по-буйно. Как лесно и просто било всичко! Старите сметки! Една по една той ще си ги изплати.

Започна най-напред с писъмцето и сложената в него двайсетолевка<sup>[2]</sup>.

— Ангелчо, Американец!

— Не ми викай Американец! Не обичам аз американците.

— Е, няма повече. Ти си само Ангелчо.

— Какво има?

— Ангелчо, то не е за казване. Просто ме е срам. Ограбих те като джебчия аз. Парите ти взех и четири лева за марка... и писмото... скъсах.

— Голяма работа. Аз като не получих отговор, написах друго.

— Голяма работа, казваш, а питаш ли ме на мен какво ми е? Прости ми, моля ти се, Ангелчо! Няма да се повтори вече това. Ето ти

парите!

Момченцето гледаше учудено. После умните очички взеха да премигат дяволито.

— Ванка, че защо ми ги връщаш? Все едно че съм ти ги дал назаем. Трябвали са ти за нещо, досрамяло те е да поискаш и това си е. А пък аз имам още пари. Трийсет лева<sup>[3]</sup> са ми останали, а и Боянчо си върна дълга. Като си ида, ще продавам клечки за зъби, макар че сега татко е пак във фабриката и взима надница. Вчера имах писмо. А с тези пари, дето ми ги даваш, ще се почерпим на връщане във влака.

---

[1] VI клас. ↑

[2] 20 ст. ↑

[3] 30 ст. ↑

## „СИМОВЦИ ИГРАЯТ ЧЕСТНО И ПОБЕЖДАВАТ“

Заговори се, че ще има среща между тимовете на лагер „Емил Марков“ и „Христо Михайлов“. Няколко дни се провеждаха редовни тренировки, игра на народна топка. Физкултурникът бе тъй възбуден и толкова енергия хабеше, че едва му стигаше цял хляб на ден.

Най-после дойде уреченият час. Всички до един от лагер „Емил Марков“ се стегнаха за път, строиха се и тръгнаха. Най-напред вървеше физкултурникът, неспокоен и напрегнат. Какъв ли ще бъде резултатът от състезанието? Не познаваше силите на другия лагер. След него идеше дружинният командир Симо Манолов. Както винаги, той пристъпваше с високо вдигната глава, твърд и уверен в победата. Той водеше тима. После се редяха чета „Вапцаров“, чета „Славчо Трънски“, чета „Георги Димитров“, чета „Роза Димитрова“. Четиримата четника маршируваха отстрани. Всички вървяха бавно, за да не се уморят, пестяха сили. Не пееха.

Стотина крачки преди да влязат в лагер „Христо Михайлов“, Русчо, четникът на чета „Славчо Трънски“, грабна бързо от ръцете на Сашко художника едно руло хартия, разви го вървешком и го даде на Здравко, четника на чета „Никола Вапцаров“, а той — на две септемврийчета от първата редица. Валентин вдигна дългата хартия и Иван прочете: „Симовци са дисциплинирани, играят честно и винаги побеждават“.

— Какво е пък това? — попита с учудване Иван.

— Не видиш ли? Лозунг. Нашият лозунг! Само да не го види Симето! Ще се сърди. Нали знаеш колко е скромен!

— По-високо лозунга! Какво си забърборил, Валентине? — заповядва четникът Здравко.

И в момента когато Валентин вдигаше високо красиво изписания лозунг, Иван разбра или по-скоро почувства онова, за което смътно се досещаше. Разбра чие име носи симовското движение. „Нали знаеш колко е скромен?“ — повтаряше си той думите на Валентин. Години

все заедно в едно отделение и в един клас са учили, но нито веднъж не бе се запитвал защо не избират Симето председател или секретар на Червен кръст, командир на „Септемврийче“ или хигиенист. Всички го мислеха неспособен за сериозна работа, непокорен, своенравен. А ето какъв бил той! Кой може да командва като него? Кой може тъй ясно да говори, рисува и свири? Ако догодина се случат пак в една паралелка, ще знае вече Иван кого да препоръча за най-главните длъжности в организацията на „ЕМОС“.

Посрещачите извикаха хорово: „Добре дошли, другарчета! Урааа!“. Прочетоха с любопитство лозунга и взеха да се питат: „Кои са пък тия *симовци*?“.

Симето чу и се обърна към дружината. Като видя лозунга, пребледня, прехапа устни. Даде път на тима да върви към плаца и каза нервно на Здравко:

— Защо направихте така? Симовци! Ние сме преди всичко дружина „Емил Марков“. Карате ме да потъна от срам.

Но Здравко отговори достойно:

— Това име си остана вече, Симе. Докато сме на лагер, ние ще бъдем симовци. Ето и Ванката ще влезе в нашето дружество. Нали, Ванка?

Иван издигна по-високо лозунга, който държеше и отвърна скромно:

— Ще вляза, разбира се, стига да ме приемете. Ако заслужавам.

На игрището бяха строени вече двете редици. Консулт на лагер „Христо Михайлов“ зае мястото си. Липсваше само Симето — консулт на лагер „Емил Марков“. Той отдаде тичешком последните си нареждания, преди да влезе в редицата.

— Ванка, понеже не играеш, наблюдавай внимателно. Ще дадеш дописка за нашия стенвестник „Млад спортист“.

\* \* \*

Иван изпълни отлично първата задача на своя командир. Написа статия, озаглавена „Симовци побеждават“

Децата се трупаха да четат стенвестника. И още същия ден всички пожелаха да станат *симовци*. Но се реши да приемат само ония,

които имат най-малко червени точки върху таблата, разпределени на графи — дисциплина в трапезарията, в строя, в палатката; трудолюбие, изпълнителност, точност, другарски обноски и хигиена.

И стана чудо. Всички табла по палатките веднага се поръсиха с големи червени точки като цъфнал мак в нива. Тук-таме само се спотайваше свенливо някоя малка черна точка.

— Към края на смяната черната ви боя се е свършила, а? — шегуваше се усмихнат лагерният началник, когато минеше по ревизия из палатките.

— То е защото всички сме се записали *симовци* — отвърнаха гордо децата.

— *Симовци* също като *Тимуровци*, така ли? Виждате ли, деца, какво значи да прочетеш една хубава книга! Книгата на съветския писател Аркадий Гайдар, която разглеждахме в литературния кръжок, стана причина да се създадат в Съветския съюз стотици дружинки от добри пионерчета. „Тимур и неговата команда“ помогна и в нашия лагер да се създаде дружинка от добри септемврийчета.

И на прощалната вечер край буйния „огън на свободата“ началникът благодари от името на целия лагерен съвет на онези септемврийчета, които най-много бяха допринесли, за да се получат отлични резултати — наддаване в теглото, дисциплинираност, трудолюбие и чистота.

— Симо Манолов заслужава нашата най-голяма благодарност — завърши началникът.

Многогласно ура прооча над Балкана. За незабравимите лагерни дни, за утрешния ден, който ще ги поведе към родните домове, към живота и училището...

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.